

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

แบบสอบถามชุดที่ 1. (เฉพาะผู้ปลูกกาแฟ)

"ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับคำแนะนำการปฏิบัติการปลูกกาแฟอราบิก้าของชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดเชียงใหม่
: กรณีศึกษาหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนและหมู่บ้านม่อนเงาะ"

ก. ข้อมูลพื้นฐาน

1. ชื่อ - สกุล.....บ้านเลขที่..... หมู่บ้าน..... ศาสนา .....
2. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
3. สถานภาพสมรส ( ) โสด ( ) แต่งงานแล้ว ( ) แยกกันอยู่
( ) หย่าร้าง ( ) หม้าย
4. อายุ.....ปี
5. ความสามารถในการใช้ภาษาไทย
( ) อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้
( ) อ่านออก แต่เขียนไม่ได้
( ) อ่านออก เขียนได้

ข. ข้อมูลด้านปัจจัยเศรษฐกิจสังคมและปัจจัยอื่น ๆ

6. ในครัวเรือนของท่านมี .....ครอบครัว ..... คน แยกเป็นชาย .... คน หญิง .... คน
7. จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานการเกษตรในครัวเรือนของท่านมีทั้งหมด ..... คน
ชาย.....คน หญิง.....คน
เด็ก.....คน คนสูงอายุ.....คน
8. จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานการเกษตรในครอบครัวของท่านมีทั้งหมด ..... คน
ชาย.....คน หญิง.....คน
เด็ก.....คน คนสูงอายุ.....คน
9. จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด .....แปลง แยกเป็น
  - 9.1 พื้นที่ไร่หมุนเวียน .....แปลง ๆ ละ.....ไร่
  - 9.2 พื้นที่นาดำ .....แปลง ๆ ละ.....ไร่
  - 9.3 ไม้ผลยืนต้น .....แปลง ๆ ละ.....ไร่
  - 9.4 พื้นที่อื่น ๆ (ระบุ) .....แปลง ๆ ละ.....ไร่

10. รายได้(กาแพและพืชเพื่อบริโภค) ทั้งหมดของครัวเรือนในปี 2534-2535

แหล่งรายได้	หน่วยผลิต	ราคาต่อหน่วย	พื้นที่ (ไร่)	รวมรายได้
1. กาแพ	.....	.....	.....	.....
2. ข้าวไร่	.....	.....	.....	.....
3. ข้าวนาดำ	.....	.....	.....	.....
4.	.....	.....	.....	.....

แหล่งรายได้	หน่วยผลิต	ราคาต่อหน่วย	พื้นที่ (ไร่)	รวมรายได้
5.	.....	.....	.....	.....
6.	.....	.....	.....	.....
7.	.....	.....	.....	.....
8.	.....	.....	.....	.....
9. สัตว์เลี้ยง				
- วัว	.....	.....	.....	.....
- หมู	.....	.....	.....	.....
- ไก่	.....	.....	.....	.....
-	.....	.....	.....	.....

11. รายได้-รายจ่ายในการปลูกพืชผัก-ผลไม้ ในรอบปีที่ผ่านมา 2534

ชนิดของพืช	เมล็ดพันธุ์	ปุ๋ย	สารเคมี	ค่าแรง-รถ	รวมรายจ่าย	รวมรายได้
1.	.....	.....	.....	.....	.....	.....
2.	.....	.....	.....	.....	.....	.....
3.	.....	.....	.....	.....	.....	.....
4.	.....	.....	.....	.....	.....	.....
5.	.....	.....	.....	.....	.....	.....

12. รายได้อื่น ๆ

ชนิดของรายได้	รายได้เฉลี่ยต่อปี
การรับจ้าง	.....บาทต่อปี
หาของป่า	.....บาทต่อปี
งานหัตถกรรม	.....บาทต่อปี
การค้าขาย	.....บาทต่อปี
รับราชการ	.....บาทต่อปี
อื่น ๆ ระบุ.....	.....บาทต่อปี

รวมรายได้ทั้งหมด.....บาท

13. รวบรวมรายจ่ายต่อปี (ในรอบปีที่ผ่านมา)

- ข้าวสำหรับบริโภค

( ) ปลุกเอง -----> ได้จำนวน ..... กระสอบ

( ) ซื้อ -----> จำนวน ..... กระสอบ เป็นเงิน ..... บาท

- เนื้อและผัก

เฉลี่ยประมาณ ..... บาท ต่อ 1 เดือน

- ค่าใช้จ่ายสำหรับพิธีกรรม

พิธีที่ 1 ..... สัตว์ที่ใช้คือ .... ราคา ..... บาท อื่นๆ ..... บาท

พิธีที่ 2 ..... สัตว์ที่ใช้คือ .... ราคา ..... บาท อื่นๆ ..... บาท

พิธีที่ 3 ..... สัตว์ที่ใช้คือ .... ราคา ..... บาท อื่นๆ ..... บาท

- อุปกรณ์การเกษตร 1. .... จำนวนเงิน ..... บาท

2. .... จำนวนเงิน ..... บาท

3. .... จำนวนเงิน ..... บาท

- ค่าเล่าเรียนบุตร

ระดับประถมศึกษา จำนวน .... คน รวมเป็นค่าใช้จ่ายประมาณ ..... บาท ต่อปี

ระดับมัธยมศึกษา จำนวน .... คน รวมเป็นค่าใช้จ่ายประมาณ ..... บาท ต่อปี

ระดับอื่น ๆ ..... จำนวน .... คน รวมเป็นค่าใช้จ่ายประมาณ ..... บาท ต่อปี

- สิ่งอำนวยความสะดวก

จ่ายค่างวดซื้อรถ ..... บาท ต่อปี

ค่าน้ำมันรถยนต์ ..... บาท ต่อเดือน

ค่ารถมอเตอร์ไซด์ ..... บาท ต่อเดือน

ค่าโดยสารรถเข้าในเมือง ..... บาท ต่อเดือน

ซื้อสิ่งของอื่น ๆ ..... บาท ต่อ ...

ก. ข้อมูลการปลูกกาแฟ

14. ประสบการณ์การปลูกกาแฟ.....ปี

15. พื้นที่ปลูกกาแฟทั้งหมด.....ไร่ (จำนวน.....ต้น)

พื้นที่ปลูกกาแฟที่ให้ผลผลิตแล้ว.....ไร่ (จำนวน.....ต้น)

16. ตลาดกาแฟที่ผ่านมา ท่านขายให้หน่วยงานใดมากที่สุด

( ) โครงการหลวง ( ) ศูนย์วิจัยกาแฟ ( ) ตลาดในเมือง

( ) อื่น ๆ ระบุ..... เพราะเหตุใด.....

17. ความยากง่ายในการขายผลผลิตกาแฟ

( ) ยาก ( ) ปานกลาง ( ) ง่าย

18. ระดับราคากาแฟปีที่ผ่านมาเป็นอย่างไร.
- ( ) ไม่พอใจ เพราะ .....
- ( ) พอใจ เพราะ .....
- ( ) ไม่แน่ใจ เพราะ .....
19. ท่านคิดว่าราคากาแฟในปีที่ผ่านมาควรจะอยู่ที่ราคา
 ผลสด ..... บาท ต่อกิโลกรัม
 สารกาแฟ ..... บาท ต่อกิโลกรัม
20. ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานด้านงานส่งเสริมการปลูกกาแฟ
 จำนวน.....ครั้ง เพื่อ
- ( ) ปรึกษาเรื่องการดูแลกาแฟ
- ( ) ยาปราบศัตรูพืช
- ( ) บัญเคมี
- ( ) อื่น ๆ (ระบุ) .....
21. ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้เข้ารับการฝึกอบรมเรื่องการปลูกกาแฟ จำนวน ..... ครั้ง
- เรื่อง 1..... ที่ไหน..... เมื่อไร..... ใครจัด.....
- เรื่อง 2..... ที่ไหน..... เมื่อไร..... ใครจัด.....
- เรื่อง 3..... ที่ไหน..... เมื่อไร..... ใครจัด.....
- เรื่อง 4..... ที่ไหน..... เมื่อไร..... ใครจัด.....
22. ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาท่านได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการปลูกกาแฟ หรือไม่ ได้แก่

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริม	ร่วมทุก ครั้ง	ร่วมบาง ครั้ง	ไม่เคย เลย
การประชุมสามะโนปัญหา วิเคราะห์และพิจารณาทางแก้ไข ปัญหา			
ร่วมประชุมเพื่อตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขปัญหา และ วางแผนโครงการ			
ร่วมปฏิบัติตามโครงการที่วางไว้			
ร่วมในการรับผลประโยชน์จากโครงการ			
ร่วมในการประเมินผล			

ตอนที่ 2 การยอมรับงานส่งเสริมคำแนะนำในการปลูกกาแฟอาราบิก้าของชาวเขาเผ่าม้งตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่

1. ขนาดถุงเพาะกล้า 7" x 10"
  - ( ) ใช้ เพราะ.....
  - ( ) ไม่ใช้ เพราะ.....
2. ใส่ปุ๋ยคอกรองก้นหลุม 1/2 บี้บต่อหลุมหรือมากกว่า 1/2 บี้บต่อหลุม
  - ( ) ทำ เพราะ.....
  - ( ) ไม่ทำ เพราะ.....
3. จำนวนต้นกาแฟที่ปลูก 300 - 400 ต้น/ไร่
  - ( ) ทำตาม เพราะ.....
  - ( ) ไม่ทำตาม เพราะ.....
4. กำจัดวัชพืช 2 - 5 ครั้งต่อปี โดยใช้มือ
  - ( ) ทำ เพราะ.....
  - ( ) ไม่ทำ เพราะ.....
5. การใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์บำรุงรักษา 3 ครั้ง/ปี (ครั้งที่ 1 และ 2 ใช้ปุ๋ย 15-15-15 หรือ 27-0-0 ครั้งที่ 3 ใช้ปุ๋ย 27-0-0 หรือ 15-15-15 (หรือสูตรอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง)
  - ( ) ใช้ เพราะ.....
  - ( ) ไม่ใช้ เพราะ.....
6. การพ่นยาป้องกันกำจัดโรคราสนิม 3-4 ครั้งต่อปี (กรณีพื้นที่ไม่ต้านทานโรค)
  - ( ) ทำ เพราะ.....
  - ( ) ไม่ทำ เพราะ.....
7. การปลูกโดยใช้พันธุ์ต้านทานโรคราสนิม เช่น พันธุ์คะติมอร์
  - ( ) ใช้ เพราะ.....
  - ( ) ไม่ใช้ เพราะ.....
8. การคลุมโคนต้นกาแฟในเดือนพฤศจิกายนของทุกปี
  - ( ) ทำ เพราะ.....
  - ( ) ไม่ทำ เพราะ.....
9. การตัดแต่งกิ่งตามระยะเวลาที่เหมาะสมกับอายุของต้นกาแฟ โดยตัดแต่งกิ่งครั้งแรกให้มีลำต้นหลัก 2 ลำต้น เมื่อกาแฟอายุได้ 22 เดือนหลังจากนั้นต้องทำการตัดแต่งกิ่งประจำทุกปี และเริ่มวงจรการตัดแต่งกิ่งใหม่เมื่อครบรอบ ทุก ๆ 5-6 ปี
  - ( ) ทำ เพราะ.....
  - ( ) ไม่ทำ เพราะ.....

10. การเก็บเกี่ยวผลกาแพที่สุกเต็มที่ (เป็นผลกาแพที่สุกสีแดงหรือส้มหรือเหลืองทั้งผล)
 ( ) ทำ เพราะ.....
 ( ) ไม่ทำ เพราะ.....
11. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่ถูกต้องทั้งแบบแห้งหรือวิธีเปียก
1. ( ) ขั้นตอนวิธีแห้ง
    1. ตากผลกาแพให้แห้ง
    2. กระทบะเปลือก
    3. คัดเกรด
  2. ( ) ขั้นตอนวิธีเปียก
    1. ปอกเปลือกผลกาแพภายใน 12 ชั่วโมง หลังการเก็บเกี่ยว
    2. หมัก 24-48 ชั่วโมง
    3. ล้าง แล้วตากให้แห้ง
    4. กระทบะเปลือก
    5. คัดเกรด
  3. ( ) ขายเป็นผลกาแพที่สุกสด

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

3.1 ท่านคิดว่าอะไรเป็นปัญหาสำคัญในการปลูกกาแพของท่าน (ระบุปัญหาเรียงตามลำดับความสำคัญก่อนหลัง 3 ลำดับ)

ลำดับความสำคัญ

ปัญหา

3.2 ข้อเสนอแนะ.....

3.3 ปัจจุบันรัฐบาลได้เห็นนโยบายการอนุรักษ์ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ถ้าท่านจะประกอบอาชีพการเกษตรต่อไป ท่านจะมีวิธีการอย่างไรเพื่อให้สอดคล้องและเป็นการสนับสนุนนโยบายดังกล่าว.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

ตอนที่ 4 ข้อสังเกตอื่น ๆ

1. ลักษณะบ้าน .....

ฐานะ เมื่อเทียบกับครัวเรือนอื่น ( ) ยากจน

( ) ปานกลาง

( ) ดี

( ) ดีมาก

2. เครื่องอำนวยความสะดวก

( ) รถยนต์บิคอป ยี่ห้อ ..... ชื่อปี พ.ศ. .... ราคา .....บาท

( ) รถจักรยานยนต์ ยี่ห้อ ..... ชื่อปี พ.ศ. .... ราคา .....บาท

( ) จักรเย็บผ้า ยี่ห้อ ..... ชื่อปี พ.ศ. .... ราคา .....บาท

( ) โทรทัศน์ ยี่ห้อ ..... ชื่อปี พ.ศ. .... ราคา .....บาท

( ) วิทยุ จำนวน ..... เครื่อง ราคา .....บาท

( ) อื่น ๆ (ระบุ) ..... จำนวน ..... ราคา .....บาท

3. สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

- โรงเรียน

- วัด

- โบสถ์

- แหล่งน้ำ ฯลฯ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

แบบสอบถามเลขที่.....

แบบสอบถามชุดที่ 2. (เฉพาะผู้ไม่ปลูกกาแฟ)

"ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับคำแนะนำการปฏิบัติการปลูกกาแฟอราบิก้าของชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดเชียงใหม่
: กรณีศึกษาหมู่บ้านขุนช่าง เคียนและหมู่บ้านม่อนเงาะ"

ก. ข้อมูลพื้นฐาน

1. ชื่อ - สกุล.....บ้านเลขที่..... หมู่บ้าน..... ศาสนา .....
2. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
3. สถานภาพสมรส ( ) โสด ( ) แต่งงานแล้ว ( ) แยกกันอยู่
( ) หย่าร้าง ( ) หม้าย
4. อายุ.....ปี
5. ความสามารถในการใช้ภาษาไทย
( ) อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้
( ) อ่านออก แต่เขียนไม่ได้
( ) อ่านออก เขียนได้

ข. ข้อมูลด้านปัจจัยเศรษฐกิจสังคมและปัจจัยอื่น ๆ

6. ในครัวเรือนของท่านมี .....ครอบครัว ..... คน แยกเป็นชาย .... คน หญิง .... คน
7. จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานการเกษตรในครัวเรือนของท่านมีทั้งหมด ..... คน
ชาย.....คน หญิง.....คน
เด็ก.....คน คนสูงอายุ.....คน
8. จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานการเกษตรในครอบครัวของท่านมีทั้งหมด ..... คน
ชาย.....คน หญิง.....คน
เด็ก.....คน คนสูงอายุ.....คน
9. จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด .....แปลง แยกเป็น
  - 9.1. พื้นที่ไร่มุมนเวียน .....แปลง ๆ ละ.....ไร่
  - 9.2. พื้นที่นาดำ .....แปลง ๆ ละ.....ไร่
  - 9.3. ไม้ผลยืนต้น .....แปลง ๆ ละ.....ไร่
  - 9.4. พื้นที่อื่น ๆ (ระบุ) .....แปลง ๆ ละ.....ไร่
10. รายได้(กาแฟและพืชเพื่อบริโภค) ทั้งหมดของครัวเรือนในปี 2534-2535

แหล่งรายได้	หน่วยผลผลิต	ราคาต่อหน่วย	พื้นที่ (ไร่)	รวมรายได้
1. กาแฟ	.....	.....	.....	.....
2. ข้าวไร่	.....	.....	.....	.....

3. จำนวนคำ	.....	.....	.....	.....
4.	.....	.....	.....	.....
แหล่งรายได้	หน่วยผลผลิต	ราคาต่อหน่วย	พื้นที่ (ไร่)	รวมรายได้
5.	.....	.....	.....	.....
6.	.....	.....	.....	.....
7.	.....	.....	.....	.....
8.	.....	.....	.....	.....
9. สัตว์เลี้ยง				
- วัว	.....	.....	.....	.....
- หมู	.....	.....	.....	.....
- ไก่	.....	.....	.....	.....
-	.....	.....	.....	.....

11. รายได้-รายจ่ายในการปลูกพืชผัก-ผลไม้ ในรอบปีที่ผ่านมา 2534

	ชนิดของพืช	เมล็ดพันธุ์	ปุ๋ย	สารเคมี	ค่าแรง-รถ	รวมรายจ่าย	รวมรายได้
1.	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
2.	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
3.	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
4.	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
5.	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....

12. รายได้อื่น ๆ

ชนิดของรายได้	รายได้เฉลี่ยต่อปี
การรับจ้าง	.....บาทต่อปี
หาของป่า	.....บาทต่อปี
งานหัตถกรรม	.....บาทต่อปี
การค้าขาย	.....บาทต่อปี
รับราชการ	.....บาทต่อปี
อื่น ๆ ระบุ.....	.....บาทต่อปี

รวมรายได้ทั้งหมด.....บาท

13. รวบรวมรายจ่ายต่อปี (ในรอบปีที่ผ่านมา)

- ข้างสำหรับบริโภค

( ) ปลุกเอง -----> ได้จำนวน ..... กระสอบ

( ) ซื้อ -----> จำนวน ..... กระสอบ เป็นเงิน ..... บาท

- เนื้อและผัก

เฉลี่ยประมาณ ..... บาท ต่อ 1 เดือน

- ค่าใช้จ่ายสำหรับพิธีกรรม

พิธีที่ 1 ..... สัตว์ที่ใช้คือ ..... ราคา ..... บาท อื่นๆ ..... บาท

พิธีที่ 2 ..... สัตว์ที่ใช้คือ ..... ราคา ..... บาท อื่นๆ ..... บาท

พิธีที่ 3 ..... สัตว์ที่ใช้คือ ..... ราคา ..... บาท อื่นๆ ..... บาท

- อุปกรณ์การเกษตร 1. .... จำนวนเงิน ..... บาท

2. .... จำนวนเงิน ..... บาท

3. .... จำนวนเงิน ..... บาท

- ค่าเล่าเรียนบุตร

ระดับประถมศึกษา จำนวน .... คน รวมเป็นค่าใช้จ่ายประมาณ ..... บาท ต่อปี

ระดับมัธยมศึกษา จำนวน .... คน รวมเป็นค่าใช้จ่ายประมาณ ..... บาท ต่อปี

ระดับอื่น ๆ ..... จำนวน .... คน รวมเป็นค่าใช้จ่ายประมาณ ..... บาท ต่อปี

- สิ่งอำนวยความสะดวก

จ่ายค่างวดซื้อรถ ..... บาท ต่อปี

ค่าน้ำมันรถยนต์ ..... บาท ต่อเดือน

ค่ารถมอเตอร์ไซด์ ..... บาท ต่อเดือน

ค่าโดยสารรถเข้าในเมือง ..... บาท ต่อเดือน

ชื่อสิ่งของอื่น ๆ ..... บาท ต่อ ...

ค. ข้อมูลด้านอาชีพอื่น ๆ

14. ประสบการณ์การปลูกกาแฟ ( ) เคย ( ) ไม่เคย (ข้ามไปตอบข้อ 16)

15. เคยปลูกกาแฟแล้วเลิกปลูก สาเหตุที่เลิกปลูกกาแฟ เพราะ

1. ....

2. ....

3. ....

16. ท่านอยากกลับมาปลูกกาแฟอีกหรือไม่

( ) อยาก เพราะ .....

( ) ไม่อยาก เพราะ .....

17. พืชทดแทนกาแฟปัจจุบัน คืออะไร .....
สาเหตุที่ท่านเลือกพืชชนิดนี้เพราะ .....
18. ถ้าไม่เคยปลูกกาแฟ สาเหตุที่ไม่ปลูกกาแฟ เพราะ
1. ....
2. ....
3. ....
19. ถ้าท่านจะปลูกกาแฟ อะไรเป็นสิ่งที่จูงใจท่านให้ปลูกกาแฟ
1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
20. พืชที่ท่านปลูกและทำรายได้มากที่สุดแก่ครอบครัวในปัจจุบัน มีอะไรบ้าง?
พืช 1. .... ข้อดี 1. ....
2. ....
3. ....
ข้อเสีย 1. ....
2. ....
3. ....
พืช 2. .... ข้อดี 1. ....
2. ....
3. ....
ข้อเสีย 1. ....
2. ....
3. ....
พืช 3. .... ข้อดี 1. ....
2. ....
3. ....
ข้อเสีย 1. ....
2. ....
3. ....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved.

21. ในอนาคตท่านสนใจจะประกอบอาชีพอะไรมากที่สุด(ท่านจะมีการเตรียมการจัดการกับสิ่งนั้นได้อย่างไรหรือท่านต้องการให้หน่วยงานใดสนับสนุนมากที่สุด เพื่อให้งานอาชีพของท่านบรรลุความสำเร็จ)
1. ....
  2. ....
  3. ....
  4. ....
  5. ....
22. ปัจจุบันรัฐบาลได้เน้นนโยบายการอนุรักษ์ป่าไม้และสิ่งแวดล้อม เป็นหลัก ถ้าท่านจะประกอบอาชีพการเกษตรต่อไป ท่านจะมีวิธีการอย่างไรเพื่อให้สอดคล้องและ เป็นการสนับสนุนนโยบายดังกล่าว?
1. ....
  2. ....
  3. ....
  4. ....
  5. ....

ตอนที่ 4 ข้อสังเกตอื่น ๆ

1. ลักษณะบ้าน .....

ฐานะ เมื่อเทียบกับครัวเรือนอื่น ( ) ยากจน

( ) ปานกลาง

( ) ดี

( ) ดีมาก

2. เครื่องอำนวยความสะดวก

( ) รถยนต์ปิคอัพ ยี่ห้อ ..... ชื่อปี พ.ศ. .... ราคา .....บาท

( ) รถจักรยานยนต์ ยี่ห้อ ..... ชื่อปี พ.ศ. .... ราคา .....บาท

( ) จักรเย็บผ้า ยี่ห้อ ..... ชื่อปี พ.ศ. .... ราคา .....บาท

( ) โทรทัศน์ ยี่ห้อ ..... ชื่อปี พ.ศ. .... ราคา .....บาท

( ) วิทยุ จำนวน ..... เครื่อง ..... ราคา .....บาท

( ) อื่น ๆ (ระบุ) ..... จำนวน ..... ราคา .....บาท

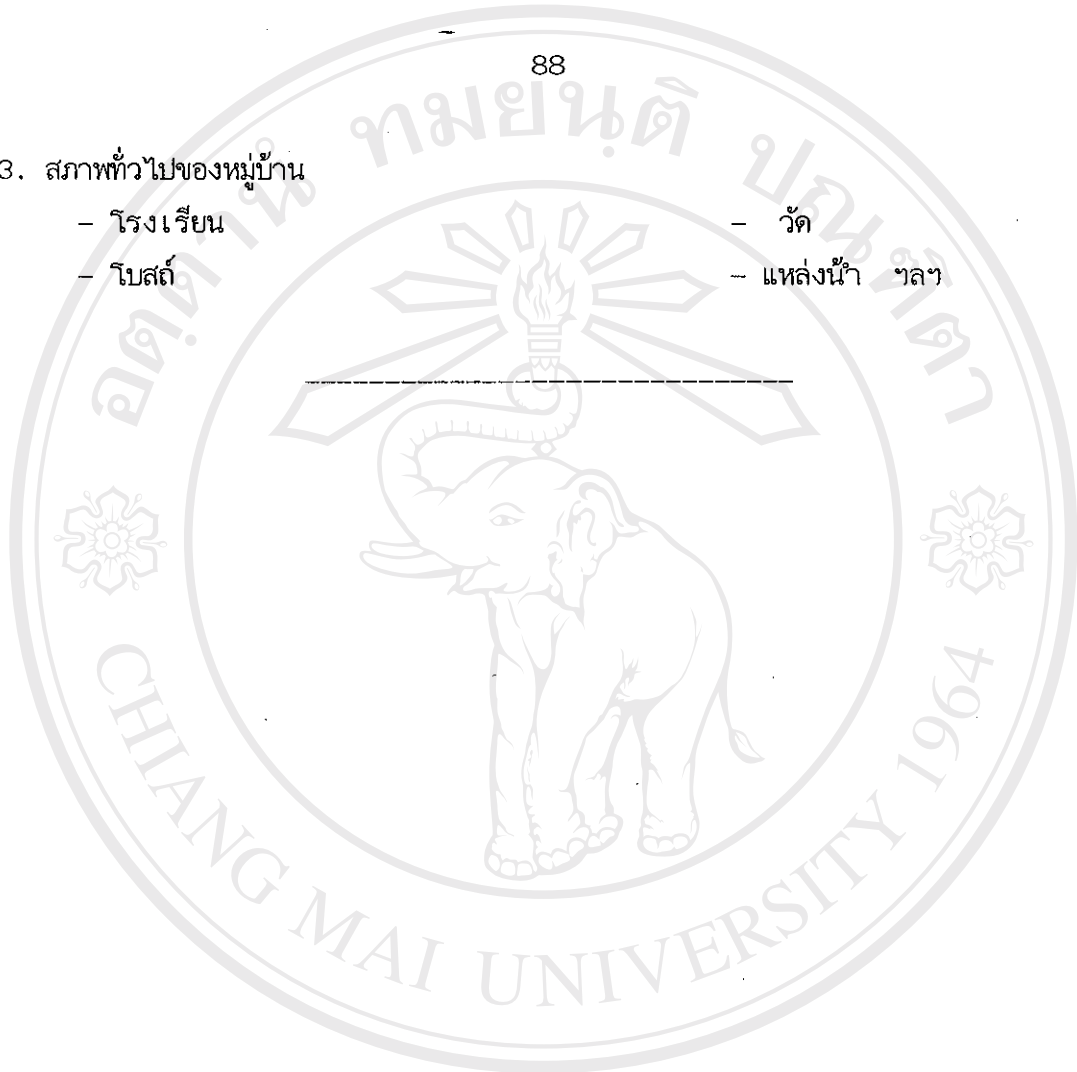
3. สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

- โรงเรียน

- โบสถ์

- วัด

- แหล่งน้ำ ฯลฯ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าม้ง

ม้ง เป็นชนเผ่าหนึ่งที่รักความสงบและแต่เดิมชอบอาศัยอยู่อย่างโดดเดี่ยวตามบริเวณเทือกเขาสูงที่มีอากาศหนาวเย็นในประเทศต่าง ๆ ทางทิศเหนือ ทิศตะวันออก และทิศตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย ในทางมานุษยวิทยาถือว่าม้งเป็นชนเผ่าหนึ่งที่มีวัฒนธรรมใกล้เคียงกับชนชาติจีนหรือจัดอยู่ในสายตระกูลจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan Stock) ซึ่งมีชนชาติเฝ้ารวมอยู่ด้วยในสายตระกูลนี้

คำว่า ม้ง (mong) หรือ ฮม้ง (Hmong) แปลว่า อิสระชนซึ่งเป็นคำที่ชนเผ่าม้งใช้เรียกตัวเองมาตั้งแต่โบราณกาล จากการที่ชนเผ่าม้งไม่ได้มีประเทศเป็นของตนเอง และรักความสงบแต่ในยามที่มีศัตรูเข้ามาถึงตัวแล้วจะต่อสู้อย่างดุเดือด และกล้าหาญ ฉะนั้นเมื่ออพยพไปอยู่ในประเทศต่าง ๆ จึงได้รับการขนานนามจากเจ้าของประเทศนั้น ๆ ในความหมายที่ค่อนข้างจะเป็นการดูถูกเหยียดหยามปะปนอยู่ด้วยเสมอ เช่น คนจีน คนลาว คนเวียดนาม คนฝรั่งเศส หรือคนไทย มักจะเรียกชื่อชนเผ่าม้งว่า "เหมียว" "เมี้ยว" และแม้ว เป็นต้น คำดังกล่าวในภาษาจีนว่าเป็นคนป่าหรือคนเถื่อน จนปัจจุบันเป็นคำที่นำมาใช้กันจนเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในขณะที่คนม้งชอบที่จะให้ชนอื่นเรียกตนว่า "ม้ง" หรือ ฮม้ง เช่นเดียวกับที่คนม้งเรียกตนเอง

ประวัติความเป็นมาของชาวเขาเผ่าม้ง

เช่นเดียวกับอีกหลาย ๆ กลุ่มชาติพันธุ์ในโลกยังไม่มีผู้ใดสามารถค้นคว้าเปิดเผยได้ว่าขณะที่ชนชาติม้งได้อุบัติขึ้นในโลกนั้นเมื่อกำเนิดแน่นอนอยู่ในบริเวณใด จากนิยายปรัมปราและนิทานตลอดจนพิธีกรรมทางศาสนาที่ได้สืบทอดผ่านต่อ ๆ กันมารุ่นแล้วรุ่นเล่าจนถึงในปัจจุบันได้บอกเอาไว้ว่า บรรพบุรุษของคนม้งเดิมเมื่อกำเนิดอยู่ในแถบที่เรียกว่า "ดินแดนอันเขียวสงบทางขั้วโลกเหนือ" (Ntuj ntsiang teb tsaus nyob pem lub ncov ntiaj tep)(Lis Oom, 1986 : 5) เป็นดินแดนที่มีอากาศหนาวเย็นมาก

ชาวเขาเผ่าม้งภายใต้ระบบประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ตลอดระยะเวลาครั้งแรกของศตวรรษที่ 20 เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้ประเทศจีนปั่นป่วนอลวนอยู่มิรู้สิ้น ดังนั้นเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขของบรรดาชนเผ่า ประธานเมาเซตุง มีความเข้าใจชนส่วนน้อยต่าง ๆ ของชาติ ท่านศึกษาประเพณีขนบธรรมเนียมของเขาและสั่งทหารมิให้ทำอะไรรุนแรงตอบแทน แม้เมื่อถูกชนเผ่าเหล่านี้โจมตี เพราะเขาเคยถูกลั่นตีชิงมาแล้วจึงเป็นคนไม่ไว้ใจใคร เมาเซตุงยังจำสภาพความเลื่อมของจิตใจชาวม้งได้

ในด้านสาธารณสุข หลังจากเมาเซตุงมีชัยในปี 1949 มาตรการแรกก็คือส่งนายแพทย์อเมริกัน ไปจัดโครงการสุขาภิบาลสำหรับบรรดาชนส่วนน้อย โดยเฉพาะพวกม้งมีการสุขาภิบาลดีขึ้น

ในด้านการปกครอง ระบบคอมมิวนิสต์ได้แสดงความห่วงใยต่อบรรดาชนส่วนน้อย ตั้งแต่เดือนกันยายนปี 1969 สภาที่ปรึกษาที่กรุงปักกิ่งได้อุทิศข้อความบทหนึ่งเต็ม ๆ ให้แก่พวกม้ง กล่าวคือได้บังคับโดยเฉพาะในบทที่ 6 มาตรา 50 มีความว่า "การปกครองตนเองในส่วนภูมิภาคจะมีได้ในเขตที่บรรดาชนส่วนน้อยรวมกันอยู่เป็นกลุ่มหนาแน่น" มาตรา 52 ยืนยันว่า "บรรดาชนส่วนน้อยของชาติจะมีสิทธิเข้าร่วมในกองทัพประชาชนปลดแอก" และมาตรา 53 รับรองว่า เขาจะได้รับความคุ้มครองในเรื่องประเพณี ขนบธรรมเนียม ความเชื่อถือ ตลอดจนภาษากลางและภาษาท้องถิ่นของเขา เขตปกครองตนเองแบ่งเป็นจังหวัดปกครองตนเอง (เรียกว่า เซว (Tcheou) และอำเภอปกครองตนเอง (เรียกว่าเซียว (Hsieu) อำเภอปกครองตนเองแบ่งเป็นตำบลปกครองตนเอง (เรียกว่า เซียง (Hsiang) ในปี 1968 ทั่วประเทศจีนมี 5 เขตปกครองตนเอง 29 เซว และ 65 เซียง (ยัง มีอด ตั้งแต่ 2520:35-36)

ประวัติการอพยพชาวเขาเผ่าม้ง

ลี ติ่ง กู๋ (Dr.Li Ting Gui) (Vice-President of Guizou University China) เป็นผู้บรรยายประวัติการอพยพของม้ง ที่มหาวิทยาลัยใน Minnesota และได้ตีพิมพ์ในม้งแม็กกาซีน (Neng. 1992:34) กล่าวว่าประชากรม้งทั่วโลกมีประมาณ 10,000,000 คน โดยเฉพาะในประเทศจีนมีถึง 8,000,000 คน และในจำนวน 4,000,000 คน อาศัยอยู่ในมณฑลก๊วยโจว (Guizou)

ลี ติ่ง กู๋ ได้กล่าวถึงการอพยพครั้งใหญ่ ๆ ในอดีตถึงปัจจุบัน มีทั้งสิ้น 4 ครั้งดังนี้คือ

- ครั้งที่ 1 อพยพออกจากบริเวณทางใต้ของสองฟากฝั่งแม่น้ำเหลือง (ชวงโห)
- ครั้งที่ 2 อพยพออกจากบริเวณปกครองม้ง "San miao"
- ครั้งที่ 3 อพยพออกจากการปกครองของกษัตริย์จู่
- ครั้งที่ 4 อพยพออกจากประเทศลาว

ครั้งที่ 1 อพยพออกจากบริเวณทางใต้ของสองฝั่งแม่น้ำเหลือง (ชวงโห) (Southern Portion of the Yellow River)

ราว ๆ 5,000 ปีที่ผ่านมา ม้งได้อาศัยอยู่ 2 ฝั่งทางตอนใต้ของแม่น้ำเหลือง ในขณะนั้นม้งมีชื่อเรียกกันว่า จู่ลี่ (Txuj liv) ชนกลุ่มจู่ลี่ ซึ่งเป็นชนกลุ่มแรกที่รู้จักใช้ทองสัมฤทธิ์ (Bronze) รู้จักปลูกข้าว และการเลี้ยงปลาในนาข้าว ประชากรทุกคน มีความผาสุกภายใต้การปกครองของกษัตริย์ ชี ยู (Ch' i yu)

ในขณะที่เดียวกันได้มีชนกลุ่มหนึ่งคือ ฮั่น (Huaaj) อพยพมาจากทางทิศตะวันตกเข้ามาอยู่ในบริเวณของชนกลุ่มจู่ลี่ ผู้นำของชนกลุ่ม ฮั่น ชื่อหว่าหย่า (Huan Yuan) ทั้งสองกลุ่มชนนี้อยู่ด้วยกันไม่นาน เกิดความขัดแย้งกันจนถึงขั้นสู้รบกัน ผลสุดท้าย กลุ่มชน จู่ลี่ ได้พ่ายแพ้แก่กลุ่มชาวฮั่น ทั้งนี้เพราะกลุ่มจู่ลี่ มีประชากรน้อยกว่าอีกทั้งยังเป็นเกษตรกรชาวไร่ชาวนา จึงถอยร่นลงตามทางใต้ใกล้กันแม่น้ำแยงซี (Yangtse River)

ครั้งที่ 2 อพยพออกจากบริเวณปกครองม้ง "San Miao"

หลังจากอพยพลงมาถึงทางตอนใต้ ได้ร่วมกับชนพื้นเมืองสถาปนาเมือง "San Miao" ขึ้น คนม้งและชนพื้นเมืองมีความรักใคร่อย่างแน่นแฟ้น คนม้งจึงเรียกชนกลุ่มนี้ว่า "จิ้น" (Suav) แต่กลุ่มฮั่นยังคงติดตามทำร้ายฆ่าฟันคนม้งต่ออีกจนคนม้งได้แตกออกเป็น 3 กลุ่มหนีลงทางใต้

ปัจจุบันคือ มณฑลกวางซี (Guang-Xi) มณฑลกวางโจ (Gui Zhou) และมณฑลยูนนาน (Yun-nan) อีกส่วนหนึ่งหนีลงทางตะวันตกมุ่งหน้าไปยัง San Wei ซึ่งใกล้กับประเทศมองโกเลีย และตอนหลังได้อพยพลงมาอยู่ในมณฑลเสฉวน (Si chuan) ทางทิศตะวันตกของ กวางโจ (Guizhou) และทางตอนใต้ของมณฑลยูนนาน (Yun-nan) การอพยพในครั้งนี้ทำให้การทำมาหากินได้ขาดหายไป ได้สูญเสียการทำมาหากินไปหลายอย่างในระยะหลายปีที่ผ่านมา

ครั้งที่ 3 อพยพออกจากการปกครองของกษัตริย์ จู (Chou Kingdom/Chou State) 10 th Century B.C. :1,000 ปี ก่อนคริสตกาลประชากรได้แตกเป็นกลุ่มชน 7 กลุ่มซึ่งแยกตัวเองออกเป็นประเทศปกครองและในจำนวน 1 ใน 7 ประเทศนั้นมีมิ่งเป็นหนึ่งในนั้นด้วยคือประเทศมิ่งมีชื่อของกษัตริย์ว่า กษัตริย์ จู ซึ่งมี 2 คนอยู่ในตระกูล ชัง หรือ แซ่เซิ่ง (Xyooj) คนที่1 ชื่อ ชงยี คนที่2 ชื่อ ชงจี (Xyooj Ci) จนบัดนี้การเวลาได้ล่วงเลยไปแต่มิ่งใน ยูนนาน (Yun-nan) ยังคงใช้สกุล คัว โเซ่ง (Qhua Xyooj) เพื่อเป็นเกียรติแก่กษัตริย์ โเซ่ง

ปี ค.ศ. 221 ได้มีชนกลุ่ม จีน (Chin) ได้เข้าต่อสู้แย่งชิงประเทศของกษัตริย์ จู จนพ่ายแพ้ คนมิ่งจึงได้แตกกระส่าระสาบไปที่ต่าง ๆ มีกลุ่มหนึ่งลุกขึ้นต่อสู้ อีกกลุ่มหนึ่งถอยล่นลงไปอยู่กับกลุ่มมิ่งในมณฑล กวางโจ มณฑลเสฉวน มณฑลยูนนาน

ปี ค.ศ.1640-1919 ได้มีมิ่งส่วนหนึ่งอพยพลงมาอยู่ในกลุ่มประเทศอินโดจีน (Indochina) ทางตอนใต้ของประเทศ เวียดนาม ลาว ไทย ทุกคนอยู่เย็นเป็นสุขได้หลายชั่วอายุคน

ครั้งที่ 4 ปี ค.ศ. 1970-1975 อพยพออกจากประเทศลาว

ระบบการปกครองคอมมิวนิสต์ได้แผ่ขยายสู่กลุ่มประเทศอินโดจีน ทำให้กลุ่มมิ่งในลาวต้องแตกกระจายไปทั่วโลก การอพยพของมิ่งในครั้งนี้นับได้ว่ามากที่สุดและไปไกลที่สุด มิ่งได้ไปอาศัยอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย แคนาดา และประเทศจีน

การอพยพเข้าสู่ประเทศไทย

ชาวไทภูเขาเผ่าม้งกลุ่มแรกที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทยนั้นไม่มีหลักฐานใดปรากฏเอาไว้แน่ชัด จากเอกสารของสถาบันวิจัยชาวเขาพบว่า มีผู้คาดเดาไว้ว่าชาวไทภูเขาเผ่าม้งเริ่มตั้งอพยพเข้ามาทางตอนเหนือของประเทศไทยในราว พ.ศ.2387-2417 จุดที่ชาวไทภูเขาเผ่าม้งเข้ามา มี 3 จุด คือ

จุดที่หนึ่งเข้ามาทางห้วยทราย-เชียงของ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือสุด เป็นจุดที่เข้ามาก่อนและเข้ามามากที่สุด หลังจากนั้นได้แยกย้ายกระจัดกระจายไปตามแนวทอดของสันเขามุ่งไปทางทิศตะวันตกสู่จังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตากและสุโขทัย

จุดที่สองเข้ามาทางไชยบุรี-บัวและทุ่งช้าง ในเขตอำเภอบัวและอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน แล้วบางกลุ่มได้อพยพลงสู่ทางใต้และทางตะวันตกเข้าสู่จังหวัดแพร่ พิจิตร โลก เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร และจังหวัดตาก

จุดที่สามเข้ามาทางภูคา-นาแก้วและด่านซ้าย ในอำเภอนาแก้วและอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย แล้วบางกลุ่มได้เข้ามาสู่จังหวัดเพชรบูรณ์ในที่สุด

(สุนทรี ศิลพัฒน์, 2524: อ้างตามประสิทธิ์ 2531)

ชาวเขาเผ่าม้งในประเทศไทยประกอบด้วยกลุ่มย่อย 3 กลุ่ม โดยอาศัยการดูจากลักษณะของเครื่องแต่งกายและภาษาพูดเป็นหลัก คือ

1. ม้ง (น)จ้าว (Moob ntsuab) แปลตามศัพท์ว่า ม้งน้ำเงิน หรือม้งเขียว มักถูกเรียกชื่อในภาษาไทยว่า แม้วดำ แม้วลาย แม้วน้ำเงิน และแม้วดอก ลักษณะของเครื่องแต่งกายที่เด่นชัด คือ ผู้ชายนุ่งกางเกงสีดำเป๋ายาวมาก ส่วนผู้หญิงนุ่งกระโปรงลายดอก ภาษาพูดบางคำจะแตกต่างไปจากชนม้งขาวตลอดจนคำพูดของม้งน้ำเงินจะพูดยากกว่าม้งขาว

2. ฮม้ง เตื่อ (Hmong dawb) แปลว่า ฮม้งขาว และถูกเรียกชื่อในภาษาไทยว่าแม้วขาว มีลักษณะของเครื่องแต่งกายที่เด่นชัดคือ ผู้ชายนุ่งกางเกงที่มีขนาดของเป้าสั้น ขาเป็นรูปทรงกระบอกเหมือนกางเกงของคนจีน ส่วนผู้หญิงนุ่งกางเกงเช่นเดียวกันกับผู้ชาย ในสมัยก่อนผู้หญิงนุ่งกระโปรงสีชาวล้วน (ที่มาของชื่อฮม้งขาว) ปัจจุบันจะนิยมนุ่งกระโปรงกันเฉพาะในงานพิธีทางประเพณีที่สำคัญเท่านั้น เช่น เทศกาลปีใหม่และพิธีแต่งงาน เป็นต้น ภาษาพูดบางคำจะแตกต่างไปจากภาษาม้งดำ จนเผ่าฮม้งสามารถหัดพูดได้ง่ายกว่าภาษาม้งดำ

3. ช่มัง ก้าวบัว (Hmoob quas npab) แปลว่าช่มังแขนปล้องหรือช่มังแขนลาย มีเครื่องแต่งกายที่ลึงเกดได้เด่นชัด คือ ผู้ชายแต่งชุดเหมือนผู้ชายช่มังเตือ แต่ผู้หญิงจะแตกต่างจากผู้หญิงช่มังเตือที่แขนเสื้อจะมีผ้าเย็บเป็นลายปล้องตัดขวางตั้งแต่บ่าลงไปถึงข้อมือของแขนทั้งสองข้าง ช่มัง ก้าวบัว พบตามศูนย์อพยพในประเทศไทยซึ่งเพิ่งอพยพมาจากประเทศลาวหลังจากปี พ.ศ. 2519 ใช้ภาษาพูดเหมือนกับภาษาช่มังขาว (ประสิทธิ์ 2531:29)

ตาราง จำนวนประชากรชาวไทยภูเขาเผ่าม้งในประเทศไทย

จังหวัด	ยอดจำนวน			ปีที่รวบรวม
	หมู่บ้าน	หลังคาเรือน	ประชากร	
1. เชียงใหม่	64	1,688	14,911	2532
2. ตาก	43	2,852	21,121	2534
3. เชียงราย	37	1,936	10,217	2534
4. น่าน	23	1,496	16,339	2535
5. เพชรบูรณ์	15	1,135	8,406	2535
6. พิษณุโลก	7	838	5,649	2534
7. พะเยา	9	668	5,064	2534
8. กำแพงเพชร	7	398	3,247	2534
9. แม่ฮ่องสอน	16	268	2,636	2534
10. แพร่	4	196	1,821	2535
11. สุโขทัย	3	86	605	2534
12. ลำปาง	8	124	905	2535
13. เลย	1	90	616	2535
รวม	237	11,775	91,537	

ที่มา : สถาบันวิจัยชาวเขา, 2535 เอกสารโรเนียว

ตัวเลขเกี่ยวกับประชากรชาวไทยภูเขาเผ่าม้งที่กรมประชาสงเคราะห์สำรวจพบในปี พ.ศ.2531 มีจำนวนทั้งหมด 237 หมู่บ้าน 11,775 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 91,537 คน คิดเป็นร้อยละ 15.10 ของจำนวนประชากรชาวไทยภูเขาทั้งหมดซึ่งมีจำนวน 530,299 คน ชาวไทยภูเขาเผ่าม้งเหล่านี้ตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยกระจัดกระจายกันไปใน 13 จังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทยคือ จังหวัดกำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก น่าน พะเยา พิษณุโลก เพชรบูรณ์ พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง สุโขทัยและจังหวัดเลย

ตารางที่ แสดงจำนวนประชากรม้งในประเทศต่าง ๆ

ลำดับที่	ประเทศ	จำนวนประชากร (คน)	ข้อมูลปี (พ.ศ.)
1	สาธารณรัฐประชาชนจีน	7,398,035	2536* (1993)
2	สหรัฐอเมริกา	80,000	2530(1987)
3	แคนาดา	670	2530(1987)
4	ฝรั่งเศส	75,000	2530(1987)
5	ออสเตรเลีย	350	2527(1984)
6	อาร์เจนตินา	130	2530(1987)
7	ลาว	231,168	2536* (1993)
8	เวียดนาม	558,053	2536* (1993)
9	พม่า	25,000	2536* (1993)
10	ไทย	91,537	2535** (1992)
11	ศูนย์อพยพในประเทศไทย	60,000	2530(1987)

ที่มา : ประสิทธิ์ 2536 : 6 (Prasit 1993 : 6)

* ประสิทธิ์ 2531 : 29 (Prasit 1988 : 29)

** สถาบันวิจัยชาวเขา เอกสารโรเนียว(2535)

หลังจากที่ประเทศลาวมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยมในปี พ.ศ.2518 เป็นต้นมา ชาวม้งในประเทศลาวได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยและอพยพต่อไปยังประเทศที่สามในประเทศต่าง ๆ ดังนี้ คือ ออสเตรเลีย อาร์เจนตินา กียาน่าฝรั่งเศส (Guyane, France) สหรัฐอเมริกา แคนาดา ฝรั่งเศสและอิตาลี (Young Dao, 1987 : 2-3)

ภาษาพูด

ภาษาของชาวไทยภูเขาเผ่าม้งที่ใช้กันอยู่ในประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ภาษาถิ่น (Dialects) คือ ภาษาที่ใช้โดยม้ง (น)จ้าว กับภาษาที่ใช้โดยม้งเตื้อและม้งกั่วบ้า ซึ่งโดยทั่วไปแล้วภาษาถิ่นทั้งสองมิได้มีความแตกต่างกันมากจนเป็นอุปสรรคในการติดต่อระหว่างกันของชาวม้งทั้งสองกลุ่ม ลักษณะเด่นของภาษาม้งคือเป็นภาษาที่เป็นคำโดด ในแต่ละคำประกอบด้วยพยัญชนะ สระและวรรณยุกต์ ไม่มีตัวสะกดอยู่ที่ท้ายพยางค์ การเรียงคำมีลักษณะเหมือนภาษาไทย คือ ประธาน กริยา กรรม และเป็นภาษาที่มีลักษณะนามเช่นเดียวกับในภาษาไทย ม้งเป็นชาวไทยภูเขาเผ่าหนึ่งในหลาย ๆ เผ่าที่ไม่มีภาษาเขียนเป็นของตนเอง ตั้งแต่ตอนต้นคริสตวรรษที่ 20 หรือเกือบหนึ่งร้อยปีมาแล้วมีชนนารีหลายคนพยายามคิดระบบภาษาเขียนสำหรับม้งทั้งในทางตอนใต้ของประเทศจีน ในประเทศลาว และประเทศไทย แต่ไม่ได้รับการยอมรับเนื่องจากขาดงานพิมพ์ และตัวบุคคลที่จะดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ระบบที่ค่อนข้างที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับใช้กันแพร่หลาย

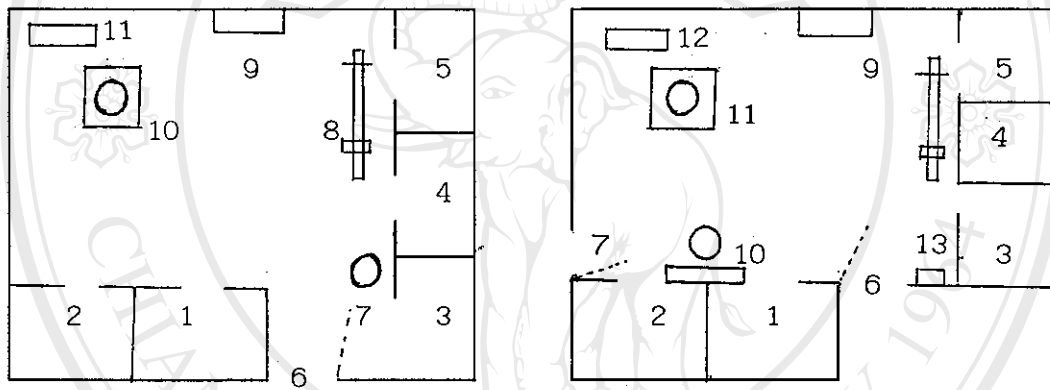

ลักษณะบ้านและที่ตั้ง

โครงสร้าง

มิ่งน้ำเงิน (มิ่ง(น)จิว)

มิ่งขาว (ฮมิ่ง เตื่อ)

(1,2) ห้องนอน

(1,2) ห้องนอน

(3) ยกพื้นสำหรับแขกที่มาพักอาศัย

(3,4,5) ห้องเก็บข้าวและข้าวโพดและอาจใช้

(บางบ้านอาจไม่มี)

เป็นห้องนอนคนในบ้านด้วยกรณีที่มีคนมาก

(4,5) ห้องเก็บข้าวและข้าวโพด

(6) ประตูหน้า

(บางบ้านอาจไม่มี)

(7) ประตูข้าง

(6) ประตู

(8) ครกกระเดื่องตำข้าว

(7) เตาไฟเล็ก

(บางบ้านอาจไม่มี)

(8) ครกกระเดื่องตำข้าว

(9) หิ้งผี

(บางบ้านอาจไม่มี)

(10) เตาไฟเล็ก

(9) หิ้งผี

(11) เตาไฟใหญ่

(10) เตาไฟใหญ่

(12) ชั้นวางเครื่องครัว

(11) ชั้นวางเครื่องครัว

(13) หูกทอผ้า

วัสดุ วัสดุที่ใช้สร้างบ้านขึ้นอยู่กับวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น ฝาบ้านอาจทำด้วยไม้แผ่นที่ผ่าด้วย ขวานหรือไม้ไฟ หลังคาอาจเป็นกระเบื้องไม้หรือมุงด้วยคา ตัวบ้านปลูกคร่อมลงบนดินโดยใช้พื้น ดินเป็นพื้นเรือน บ้านของแม่จึงไม่มีใต้ถุน ในปัจจุบันมีการใช้วัสดุสมัยใหม่ในการสร้างบ้านด้วย ได้แก่ ไม้แผ่นเรียบ (ไม้เลื่อย) สังกะสี กระเบื้อง ซีเมนต์ คอนกรีตบล็อก

ที่ตั้ง ภูมิประเทศที่นิยมตั้งหมู่บ้านคือพื้นที่บริเวณลาดเขา อยู่ใกล้แหล่งน้ำ หรือมีลำธาร ลำห้วย ไหลอยู่ตลอดปี

องค์กรในสังคมม้ง

เมื่อกล่าวถึงองค์กรในสังคมม้ง ถ้าพิจารณาอย่างผิวเผินแล้วดูเหมือนจะไม่มีองค์กรที่มี ลักษณะ เป็นกลุ่มก้อนและมีโครงสร้างที่แน่นอนและชัดเจนเหมือนในสังคมทั่วไปที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ แต่ เมื่อพิจารณาโดยละเอียดแล้วจะพบว่าสาเหตุที่โครงสร้างทางวัฒนธรรมและระบบความเชื่อไม่ค่อย เปลี่ยนไวเหมือนชาวเขาเผ่าอื่น การที่ในสังคมม้งสามารถปรับตัวเข้ากับระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ ได้รวดเร็วและการที่มักจะไม่มีความแตกแยกกันเองภายในชุมชนและสังคมในอดีตและปัจจุบัน อันเป็น สาเหตุหนึ่งที่มีการอพยพโยกย้ายที่อยู่อาศัยอยู่บ่อย ๆ ในอดีตนั้นต่างก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากระบบ โครงสร้างในองค์กรม้งที่มีลักษณะซับซ้อนและเข้มแข็งทั้งสิ้น

เมื่อพิจารณาโดยเริ่มจากตัวบุคคลออกไปสู่ระบบครอบครัวและชุมชนที่ห่างออกไปนั้นจะ พบว่ามีการแบ่งออกเป็นกลุ่มที่สืบทอดบรรพบุรุษเดียวกัน กลุ่มนับถือผีเดียวกัน กลุ่มตระกูลเดียวกัน กลุ่มเครือญาติต่างตระกูล และกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่เป็นทางการ เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้นับได้ว่าเป็น องค์กรพื้นฐานหรือดั้งเดิมในสังคมม้ง นอกเหนือจากกลุ่มดังกล่าวนี้แล้วในปัจจุบันยังมีองค์กรแบบใหม่ เกิดขึ้นอีกมากมาย ทั้งเกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านเองและจากการที่หน่วยงานภายนอกเข้าไป ส่งเสริมให้เกิดขึ้นมาใหม่ด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป

องค์กรแบบดั้งเดิม

1. กลุ่มบรรพบุรุษผีเดียวกัน (Koom ib tug pog yawg)

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าลักษณะทางสังคมของคนม้งนั้นยึดเชื้อสายทางบิดาเป็นหลัก ดังนั้นการนับญาติและการลำดับช่วงชั้นเพื่อสืบถามความสัมพันธ์ว่าใครเป็นพี่-น้อง เป็นพ่อ-ลูก เป็นอา หรือลุง-หลาน เป็นปู่-หลาน ฯลฯ กันและกันนั้นจะต้องมีการสืบทอดและสอดคล้อง ๆ กันไปอย่างไม่รู้ลืม

สมมุติว่าตัวเราเป็นผู้ชาย จะต้องนับขึ้นไปหาชื่อของพ่อ ชื่อของปู่ ชื่อของทวด และปู่ทวด ขึ้นไปเรื่อย ๆ วิธีการนับญาติเช่นนี้จะต้องอาศัยการจำเพียงอย่างเดียว ดังนั้นในระยะที่ผ่านมาจึงนับย้อนหลังขึ้นไปไม่มากนัก แต่ในระยะหลังมานี้เริ่มมีการใช้ตัวหนังสือมาบันทึกเอาไว้ จึงทำให้สามารถเก็บและจดจำข้อมูลรายชื่อได้มากขึ้น

ในสังคมม้ง ถ้ามีการนับญาติกันย้อนหลังขึ้นไปแล้วในที่สุดพบว่าเป็นการแยกครัวเรือนมาจากบรรพบุรุษคนเดียวกัน ก็ถือได้ว่าเป็นครัวเรือนเดียวกัน (Ib tsev tib neeg) อย่างแท้จริง ลักษณะเช่นนี้จะมีผลต่อการช่วยเหลือกันและกัน ความเชื่อถือและชื่อลัทธิต่อกัน รวมถึงการยอมรับสั่งสอนระหว่างรุ่นต่อรุ่น (Phal) ในกลุ่มของตัวเองได้ดีกว่าด้วย ที่สำคัญคือการช่วยเหลือกันนิยามเจ็บไข้ได้ป่วย หรือแม้กระทั่งเวลาที่หมดลมหายใจแล้วนั้นคนที่จะลงมือและช่วยไปได้อย่างจริงจังและ เต็มที่จะต้องเริ่มจากคนในสายบรรพบุรุษเดียวกันก่อน

2. กลุ่มนับถือผีเดียวกัน (Ib tug dab qhuas)

ถ้าหากมีการสืบญาติกันแล้วพบว่าไม่ได้เป็นกลุ่มที่แตกออกมาจากบรรพบุรุษคนเดียวกัน แต่ถ้ามีลักษณะของการประกอบพิธีกรรมหรือนับถือผีอย่างเดียวกัน (Ib tug dab tug qhua) กล่าวคือ ผีญิวัว (Nyu j dab) และผีประตู (Dab roog) อย่างเดียวกัน โดยดูจากการใช้จำนวนถ้วยชามในการวางเนื้อสำหรับเซ่นไหว้บรรพบุรุษคนเดียวกัน แต่เนื่องจากนานเกินไป จึงทำให้การนับถือบรรพบุรุษตกไป หรือจำไม่ได้

การจัดองค์กรในลักษณะนี้มีผลต่อความสัมพันธ์และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยเป็นอย่างมาก ยกตัวอย่างว่านาย ก อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนึ่ง ไม่มีบ้านเป็นของตนเอง ไม่มีพี่น้องบรรพบุรุษเดียวกันเลย เมื่อถึงเวลาที่นาย ก อายุมาก เจ็บไข้ได้ป่วย ทุกคนรู้ว่าจะไม่สามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้อีกแล้ว หรือภายหลังจากหมดลมหายใจแล้ว คนที่มีหน้าที่จะต้องดูแลให้ดีที่สุดและด้วยความจริงใจก็คือคนที่นับถือผีเดียวกันหรือแม้แต่พิธีศพก็ต้องจัดขึ้นในบ้านของคนที่นับถือผีเดียวกัน ถ้าไม่มีลักษณะดังกล่าว ชาวบ้านก็ต้องช่วยกันสร้างเพิงชั่วคราวขึ้นมาใหม่ หรือบางรายอาจจะไม่จัดพิธีศพให้เลย

3. กลุ่มแซ่เดียวกัน (Ib lub ween)

กลุ่มแซ่หรือตระกูลในสังคมม้งนั้น เข้าใจว่ามีมากมายเช่นเดียวกับคนจีนเฉพาะในประเทศไทย เท่าที่พบมีด้วยกันประมาณ 13 แซ่ด้วยกัน คือ ว่าง ย่าง ลี ท่อ ช่ง เช่อ วีอ จาง ค้าง หมั่ว เล่า กง และเส เป็นต้น

องค์การในม้งในลักษณะของกลุ่มแซ่ เช่นนี้มีผลต่อการห้ามไม่ให้หญิงชายแต่งงานภายในแซ่เดียวกันเอง เพราะถือว่าเป็นกลุ่มที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกันตั้งแต่จุดเริ่มของการกำเนิดแซ่ขึ้น คนแต่ละคนแก่ไม่ได้อธิบายเหตุผลที่แท้จริงของข้อห้ามนี้ แต่เมื่อพิจารณาในทางวิทยาศาสตร์แล้วเป็นเรื่องของการถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ในลักษณะของโครโมโซมและยีนส์เดียวกันที่จะมีผลต่อความต้อยของเด็กที่เกิดมาด้วยในทางสังคม ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องกรณีพิพาทคดีความ การช่วยเหลือกันหรือการกดขี่ข่มเหงกัน ระหว่างภายในแซ่กับต่างแซ่นั้นมักจะปรากฏว่ากรณีต่างกลุ่มกันจะมีความใกล้ชิดสนิทสนมและความไว้วางใจน้อยกว่า

4. กลุ่มเครือญาติต่างแซ่ (Neej tsa)

เป็นกลุ่มที่นับญาติกันโดยผ่านทางฝ่ายแม่หรือภรรยาเป็นหลัก เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการสืบสายโลหิตเดียวกัน หรือไม่ตั้งแต่เกิด แต่เกิดขึ้นและได้มาภายหลังจากแต่งงานกับกลุ่มแซ่อื่น ซึ่งตามปกติแล้วหญิงที่แต่งงานออกไปจะถือว่าเป็นการตัดขาดจากกลุ่มบรรพบุรุษ กลุ่มนับถือผี และกลุ่มแซ่เดียวกัน ไปอยู่กับกลุ่มของสามีโดยสิ้นเชิง แม้แต่ตอนตายก็ไม่สามารถตายและประกอบพิธีกรรมในบ้านของพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดได้

กลุ่มหรือองค์การดังกล่าวนับได้ว่ามีความแตกต่างและมีผลต่อความสัมพันธ์และความรู้สึกในลักษณะตรงกันข้ามกับกลุ่มแซ่เดียวกันในข้อสามอย่างแท้จริง แม้ว่าในแง่ของการสืบสายจะไม่มียุค แต่ในด้านของการนับญาติเพื่อเรียกสรรพนามทางความสัมพันธ์กันนั้นยังคงมีอยู่

5. กลุ่มอื่น ๆ

ในสังคมม้งแบบดั้งเดิมนั้น นอกเหนือไปจากสี่กลุ่มดังกล่าวแล้วยังมีการจัดกลุ่มหรือองค์การในลักษณะอื่น ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการอีกหลายอย่าง ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในชุมชน เป็นต้นว่า กลุ่มแลกเปลี่ยนแรงงาน กลุ่มอาชีพและกลุ่มภายในชุมชนเดียวกัน เป็นต้น กับกลุ่มหรือองค์การในลักษณะของการสืบทอดต่อ ๆ กัน อันได้แก่ กลุ่มหมอผี และกลุ่มหมอยาสมุนไพรที่เรียนรู้มาจากครูสายเดียวกัน ฯลฯ

สำหรับในกรณีขององค์การที่มีลักษณะ เป็นหมู่บ้าน หรือกลุ่มบ้านนั้นมีมาตั้งแต่เดิมแล้ว โดยมากสมาชิกในหมู่บ้านจะเป็นกลุ่มคนในเครือญาติเดียวกัน อย่างไรก็ตามเนื่องจากในสมัยก่อนนั้นมีการอพยพโยกย้ายอยู่บ่อย ๆ ดังนั้นความผูกพันของชาวบ้านในด้านของความรู้สึกว่าเป็นสมาชิกในหมู่บ้านจึงไม่ค่อยมีมากนัก

ด้านการศึกษา

ชาวเขาเผ่าม้งจะเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ โดยการถ่ายทอดการเรียนรู้ผ่าน ขบวนการทางครอบครัว และสังคม แบบปากต่อปาก ชั่วอายุหนึ่งต่อชั่วอายุหนึ่ง อย่างไม่มีที่สิ้นสุด การศึกษาในระบบโรงเรียน ชาวเขาเผ่าม้งได้ส่งบุตรหลานเข้าศึกษาเล่าเรียนใน โรงเรียนมากขึ้น ทั้งนี้เพราะชาวเขาเห็นความสำคัญของการศึกษา การใช้ภาษาไทย การติดต่อกับ คนไทยที่ทราบ ตลอดจนมีนักท่องเที่ยวได้เข้ามาหมู่บ้าน ต้องมีการสนทนา ค้าขาย สร้างความลำบาก ต่อการสื่อสารเป็นอันมาก

โรงเรียนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน ประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) บางแห่งที่มีนักเรียนน้อยมีหน่วยงานของ ประชาสงเคราะห์อยู่ ในตั้งโรงเรียนประชาสงเคราะห์ขึ้น ในขณะที่บางแห่งยังมีความจำเป็นต้องใช้ตำรวจตระเวน ชายแดนอยู่ อาจด้วยเหตุผลทางการเมือง หรืออื่นใด ก็มีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จากผล พวงของระบบการศึกษาอื่น ๆ ด้วย จนทำให้ชาวเขาเผ่าม้งได้รับการศึกษาจำนวนมากและได้เข้า รับราชการในหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะข้าราชการครูมีจำนวนมากที่สุด และจากการรวบรวม จำนวนบัณฑิตระดับปริญญาตรีทั้งสิ้น 69 คน และในระดับปริญญาโทมีจำนวน 4 คน ซึ่งนับได้ว่ามี จำนวนไม่น้อย

ด้านการสาธารณสุข

ในการตัดสินใจรักษาโรคภัยไข้เจ็บของชาวเขาเผ่าม้ง จะมีการใช้ยาสมุนไพรบำบัดก่อน พร้อมทั้งใช้ทางไสยศาสตร์ หมอผี โดยการนำรูป 3 ดอก กระดาษเงินและไข่ไก่หนึ่งฟอง เพื่อ หมอจะทำพิธีและตอกไข่ตรวจเช็ค ซึ่งจะแสดงออกทางไข่ไก่ว่าผิวดะไรหรือขวัญในร่างกายอยู่ครบ ปกติ แล้วหมอจะให้คำแนะนำเพื่อรักษาต่อไป เช่น ทำพิธีหรือไปหาหมอ

1) ยาสมุนไพร การใช้รักษาโรคด้วยยาสมุนไพร เป็นทางเลือกหนึ่งที่ชาวเขาเผ่าม้งจะใช้บำบัด รักษาโรคภัยไข้เจ็บ ชาวเขาเผ่าม้งได้คิดค้นทดลองใช้พืชพรรณที่มีอยู่ในธรรมชาติ ด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่ได้สะสมมาเป็นเวลาช้านาน ได้ตัวยามากมายมีการถ่ายทอดแบบปากต่อปาก ชั่วอายุหนึ่งต่อชั่วอายุหนึ่งอย่างไม่มีที่สิ้นสุด แต่ไม่มีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ดังนั้นบางอย่างอาจจะเลือนลาง และลืมไปได้ คงยังเหลือแต่เพียงยาสมุนไพรที่จำเป็นและใช้อยู่เป็นประจำ คือ ยาสมุนไพรสามัญ ประจำบ้าน และยาสมุนไพรพิเศษ

สมุนไพรสามัญประจำบ้าน ปกติชาวม้งทุกคนรอบครัวจะรู้จักใช้ยาสมุนไพรพื้นฐาน เช่น ยาปวดท้อง เป็นไข้และอื่น ๆ

ยาสมุนไพรพิเศษ คือยาสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคเฉพาะอย่าง ซึ่งจะมีหอมยาสมุนไพร ดังนี้ ผู้ใดประสงค์จะใช้ยาประเภทนี้จำเป็นต้องเสียค่าสำหรับยกครูของหอมยา คือ รูป 3 ดอก กระจายเงิน และไก่หนึ่งตัว ซึ่งไม่ต้องใหญ่มาก นำไปให้หอมยาพร้อมทั้งบอกลักษณะอาการ และหอมยาจะดูสอบถามอาการ แล้วจึงจัดยาให้ เช่น กระจุกหัก และโรคอื่น ๆ ที่รักษาแล้วไม่หาย

2) ยาผื่น ชาวม้งถือว่าเป็นยาสมุนไพรชนิดหนึ่งที่ใช้บำบัดรักษาโรคได้กว้าง ซึ่งเป็นทางเลือกสุดท้ายที่จะใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ ถึงแม้ว่าจะ เป็นยาเสพติด

3) ยาแผนปัจจุบัน ในระยะหลัง ๆ นี้ ยาแผนปัจจุบันมีบทบาทต่อชาวเขาเผ่าม้งอย่างสูง จากการสำรวจข้อมูลระดับหมู่บ้าน พ.ศ. 2529 ของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่เคยรักษาโรคโดยการซื้อยามากินเอง เป็นอัตราส่วนสูงที่สุด คือ ร้อยละ 77.7 ของครัวเรือนทั้งหมดในจังหวัดเชียงใหม่ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2529 : 12) ถึงอย่างไรก็ตามในปัจจุบันรัฐได้ให้ความสำคัญด้านสาธารณสุขมากขึ้น มีหน่วยงานตลอดจนเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ในหมู่บ้าน เช่น สถานีอนามัย เจ้าหน้าที่ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) และอาสาสมัครสาธารณสุขในหมู่บ้าน (อสม.) และให้บริการบัตรสุขภาพ ตลอดจนบัตรสงเคราะห์ สำหรับผู้มีรายได้น้อย จนปัจจุบันนี้ชาวเขาเผ่าม้งมีสุขภาพที่ดีขึ้น

เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย

ลักษณะเครื่องแต่งกาย : ม้งมีเครื่องแต่งกายที่แตกต่างระหว่างม้งน้ำเงิน (ม้งจ้าว) และม้งขาว (ม้งเตือ) สำหรับผู้ชายจะเห็นได้ชัดที่กางเกง โดยที่กางเกงของผู้ชายม้งน้ำเงิน จะมีลักษณะ เป้ากางเกงหย่อนมาก ขากางเกงบริเวณส่วนบนกว้างมากและมีขอบปลายแคบ ผิดกับกางเกงของผู้ชายม้งขาว (ม้งเตือ) ซึ่งเป็นกางเกงจีนหรือมีทางภาคเหนือเรียกว่า กางเกงสามตุ๋ก ส่วนเสื้อผ้าผู้ชายม้งขาวมักจะสั้นกว่า สวมเสื้อจะป้ายจากด้านขวาไปทับด้านซ้าย สำหรับเครื่องแต่งกายผู้หญิงม้งน้ำเงิน (ม้ง(น)จ้าว) จะเป็นกระโปรงอตั๋นจีบตลอดตัว มีลวดลายด้วย เทคนิคแบบนาเต้ต่อชายกระโปรงด้วยลวดลายปักรอบตัว แต่กระโปรงม้งขาวจะเป็นสีขาวทั้งผืนจีบรอบตัว ซึ่งในระยะหลังมานี้มักจะนิยมแต่งกันเฉพาะงานสำคัญเท่านั้น ส่วนในชีวิตประจำวันผู้หญิงม้งขาวนิมนุ่งกางเกงจีนเหมือนผู้ชาย ส่วนเสื้อเป็นเสื้อแขนยาวมีคอปกกะลาสี ชายเสื้อยาว เวลาสวมใส่จะ

เก็บขายเสื้อผ้าไว้ในกระโปรงหรือกางเกง มีข้อแตกต่างในรายละเอียดปลีกย่อยและลวดลายต่าง ๆ ระหว่างมั่งน้ำเงินกับมั่งขาว ส่วนเครื่องสวมหัวจะมีแตกต่างกันไปหลายแบบ ตลอดจนนิยมประดับด้วยเครื่องเงินต่าง ๆ เช่น เป็นกำไลคอ กำไลมือ สร้อยประอบกำไลคอ และแหวน (ศูนย์วิจัยชาวเขา 2526 : 135-136)

ประเพณีและวัฒนธรรม

ชาวม้งมีประเพณีวัฒนธรรม และความเชื่อที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งไม่เหมือนกับชาวไทยภูเขาเผ่าอื่น ๆ จากการที่ชาวม้งเป็นผู้ที่มีลักษณะชอบความเป็นอิสระ รักความสงบ ตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่อย่างโดดเดี่ยว มีจำนวนหลังคาเรือนไม่มากนัก ประกอบกับสภาพภูมิอากาศบนภูเขาสูงเหมาะสำหรับที่จะเพาะปลูกได้ตลอดทุกฤดูกาล จึงทำให้ชาวม้งส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่แต่ในไร่ในสวน ไม่ค่อยมีกิจกรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะของการมีส่วนร่วมของชุมชนมากนัก นอกจากประเพณีปีใหม่ซึ่งเป็นประเพณีเดียวที่สมาชิกทุกคนต้องยึดถือปฏิบัติและ เขามามีส่วนร่วมอย่างพร้อมเพรียงกัน (ประสิทธิ์ 2531 : 34)

ประเพณีที่คนม้งจะยึดถือปฏิบัติกัน สามารถแยกออกได้ 3 ส่วน ดังนี้คือ

1. ประเพณีที่เป็นสิริมงคล

1.1 ประเพณีที่แสดงถึงความสุขสดชื่น สมหวัง ปราบปราม เช่น ประเพณีปีใหม่ พิธีเรียกขวัญและตั้งชื่อเด็กเกิดใหม่ พิธีแต่งงาน

1.2 ประเพณีเรียกขวัญให้หายจากเจ็บไข้ได้ป่วย โดยไม่มีสาเหตุ พิธีที่ทำกันคือ การลู่ขวัญ การทำสะพานเรียกขวัญเข้าบ้าน พิธีผีบุญว้าว (Ua nyuj dlaab)

2. ประเพณีทำบุญเมื่อผลผลิตทางการเกษตรในฤดูกาลออกใหม่ เช่น ประเพณีการกินแตงใหม่ ประเพณีการกินข้าวโพดใหม่ ประเพณีการกินข้าวใหม่

3. ประเพณีที่เป็นอัปมงคล เช่น พิธีศพ พิธีปล่อยวิญญาณคนตาย

ประเพณีปีใหม่ของชาวม้ง จะจัดขึ้นในวันขึ้น 1 ค่ำ ถึงขึ้น 3 ค่ำในเดือน 1 หรือเดือน

2 ทางจันทรคติ ปกติจะตรงกับเดือนธันวาคมหรือมกราคมในปฏิทินสากล การทำพิธีกรรมทางศาสนา โดยการฆ่าไก่และหมูเป็นเครื่องเซ่นไหว้ บูชายเทพเจ้า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในครัวเรือนเพื่อคุ้มครองสมาชิก สมาชิกทุกคนในครัวเรือน จะไม่มีการออกไปทำงานในไร่นาสวน เป็นเวลา 3 วัน เพื่อให้ทุกคนได้ร่วมฉลองความสนุกสนานของหนุ่มสาวและเด็ก ๆ หนุ่มสาวจะมีการเล่นโยนลูกช่วง (ทำด้วยเศษผ้ากลมคล้ายกับลูกเทนนิส) ซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้มีการพบปะและ

เกี่ยวพาราสีกันตามจุดนัดหมายที่หมู่บ้านกำหนดไว้ กลุ่มผู้ใหญ่ชายทั้งเด็กและผู้ใหญ่จะจับกลุ่มกันเล่นลูกข่างตามลานบ้าน นอกจากนี้อาจจะมีการแสดงศิลปะและความสามารถต่าง ๆ เช่น การร้องเพลง การเต้นรำแคน รำคาบ และยิงหน้าไม้ เป็นต้น เทศกาลปีใหม่โดยปกติจะมีเพียง 3 วัน แต่ถ้าหมู่บ้านไหนที่มีสมาชิกมาก และมีการละเล่นอย่างสนุกสนาน ก็มักจะขยายช่วงเวลาออกไปเป็น 5 วัน 7 วัน หรือบางแห่งจัดให้มีถึง 9 วัน (ประสิทธิ์ 2531 : 35)

ความเชื่อและศาสนา

ความเชื่อและศาสนาของชาวไทยภูเขาเผ่าม้งนั้นแยกออกจากกันได้ยากมากเพราะพิธีกรรมทางศาสนาแทบจะทุกอย่างอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อเป็นหลัก ศาสนาที่ชาวไทยภูเขาเผ่าม้งนับถือคือ การนับถือผี (Anamism) ผสมกับการบูชาบรรพบุรุษ (Ancestor Worship) สำคัญของระบบความเชื่อดังกล่าวได้แก่ความเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ (Supernatural) อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่าชาวม้งมองปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ว่าอยู่ภายใต้การบงการของอำนาจเหนือธรรมชาติทั้งสิ้น แต่หมายความว่าความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติยังมีความสำคัญอยู่ในวัฒนธรรมของชาวม้ง สิ่งเหนือธรรมชาติตามระบบความเชื่อของม้งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิดคือ

1. ความเชื่อเรื่องผี ผีเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติและมนุษย์ซึ่งสามารถไปทั้งคุณและโทษแก่มนุษย์ได้ ผีในวัฒนธรรมของม้งแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ผีบรรพบุรุษ (Dab pog dab yawg) ผีบ้าน (Dab hauv tsev) และผีป่า (Dab qus) ผีบรรพบุรุษ เป็นผีที่คอยคุ้มครองและติดตามบุคคลตลอดเวลาไปในทุกหนทุกแห่ง ผีบ้านเป็นผีฝ่ายดีช่วยป้องกันและคุ้มครองสมาชิกในครัวเรือนให้อยู่เป็นสุข อย่างไรก็ตามถ้าหากขาดการบูชาเอาใจใส่ในการเซ่นไหว้หรือมีการลบหลู่หมิ่นผีในบ้านก็จะลงโทษสมาชิกในครัวเรือนได้โดยการทำให้เกิดการเจ็บป่วย ซึ่งหาสาเหตุของโรคไม่ได้ ส่วนผีป่านั้นเป็นฝ่ายร้ายมักก่อให้เกิดความเจ็บป่วย กับภักดีแต่มนุษย์ได้แก่ผีตามป่าเขา แม่น้ำลำธาร และต้นไม้ใหญ่ เป็นต้น

2. ความเชื่อเรื่องขวัญ ขวัญเป็นสิ่งเหนือธรรมชาติอย่างหนึ่ง ชาวม้งเรียกว่า "ปลีฮ์" (Plig) ซึ่งเชื่อว่าเป็นขวัญหรือวิญญาณที่สถิตอยู่ในร่างกายมนุษย์ เมื่อมีเหตุการณ์ทำให้ต้องตกใจหรือกลัวขวัญจะออกไปจากร่างกายของมนุษย์ ทำให้มนุษย์เกิดอาการเจ็บป่วยโดยหาสาเหตุของโรคไม่ได้ จึงต้องมีการบำรุงรักษาขวัญหรือผูกขวัญอยู่เสมอ และจัดให้มีพิธีเรียกขวัญกลับมาเมื่อพบว่าขวัญได้หนีจากร่างกายไป

อาการเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากผีและขวัญซึ่งหาสาเหตุของโรคไม่พบดังกล่าวเกิดขึ้นกับคน มั่งป่อย ๆ ทำให้ต้องใช้สัตว์เลี้ยง เช่น ไก่ แพะ หมูหรือเป็ดในการเซ่นไหว้ เพื่อให้ขวัญคนป่วย กลับมาโดยผ่านทางหมดผี (Txivneeb) การฆ่าสัตว์ในพิธีดังกล่าวนอกจากจะได้ประโยชน์ในด้าน ขวัญและกำลังใจของผู้ป่วยแล้ว ยังจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วยและสมาชิกในครัวเรือนด้วย คือ ใช้น้ำ เนื้อสัตว์ที่ฆ่าเป็นอาหารสำหรับบริโภคกันภายในครัวเรือน (ประสิทธิ์ 2531 : 35-36)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ข้อมูลพื้นฐานบางประการ เกี่ยวกับหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนและหมู่บ้านม่อนเงาะ

สำหรับปัจจัยสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านที่จะนำเสนอต่อไปนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงลักษณะทั่วไปของชุมชนที่ทำการศึกษานี้ เพื่อประกอบการพิจารณาเรื่องการยอมรับ

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่อยู่ตอนบนสุดของภาคเหนือของประเทศไทย มีอาณาเขตติดต่อกับพรมแดนของสหภาพพม่า โดยมีแนวพรมแดนยาวประมาณ 227 กิโลเมตร ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 750 กิโลเมตร มีพื้นที่รวมทั้งหมด 22,866 ตารางกิโลเมตร เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ มีความสูงเหนือระดับน้ำทะเลประมาณ 1,027 ฟุตหรือ 310 เมตร สภาพภูมิประเทศโดยส่วนใหญ่เป็นป่าไม้และภูเขา คือประมาณร้อยละ 83 ของพื้นที่ จึงเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญทั้งของภาคและของประเทศ (กิติพงษ์ 2528:21)

จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 19 อำเภอ 3 กิ่งอำเภอ ที่ตั้งของหมู่บ้านทั้งสอง

- 1) หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน ต.ช่างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่
- 2) หมู่บ้านม่อนเงาะ ต.เมืองก้อย อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่

1. หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนเป็นหมู่บ้านมั่งอยู่ในกลุ่มย่อยของม้งเต๋อ (Hmong dawb) หรือ ฮม้งขาว ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ สุเทพ-ปุย อยู่หมู่ที่ 4 ตำบลช่างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่สูงเหนือระดับน้ำทะเลประมาณ 1,370 เมตร ตั้งอยู่บนสันเขาที่ทอดตัวต่อเนื่องมาจากตอยปุยอยู่ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่ 31 กิโลเมตร ห่างจากพระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ออกไป 12 กิโลเมตร ถนนสายนี้หน้าฝนใช้การไม่ค่อยได้ เนื่องจากเป็นถนนดิน มีลำห้วยสายเล็ก ๆ ไหลผ่านในระดับสูงกว่าที่ตั้งหมู่บ้านทำให้สามารถต่อน้ำประปาภูเขาใช้ภายในหมู่บ้านมีประชากรอาศัยอยู่ 56 หลังคาเรือน มีประชากร 524 คน มีหมู่บ้านมั่งที่อยู่ในบริวาร ใกล้เคียงคือ หมู่บ้านตอยปุย ด้านเศรษฐกิจส่วนใหญ่เกษตรกรชาวเขายังปลูกข้าวเพื่อบริโภคมีทั้งข้าวไร่ และการทำนาขั้นบันได (ดูจากตารางภาคผนวกที่ 11) พืชเศรษฐกิจ ที่ทำรายได้หลักให้แก่หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนคือสินค้าพันธุ์ชงช่วย (พันธุ์พระราชทาน) รองลงมาคือ ท้อ ดอกกระดาศ และรายได้จากการออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน (ดูรายละเอียดจากตารางภาคผนวกที่ 10) มีการปลูกผักเพื่อรับประทานที่เหลือจะส่งขายในตัวเมืองเชียงใหม่ สิ่งอำนวยความสะดวกภายในหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนส่วนใหญ่จะมีวิทยุแท็บและจักรเย็บผ้ากันแทบทุกครัวเรือน นอกนั้นในหมู่บ้านยังมีรถยนต์บิกอ๊พ จำนวน 19 คัน รถมอเตอร์ไซด์จำนวน 42 คัน และยังมีบางครอบครัวมีโทรทัศน์ รถไถนา ด้วย

ด้านสังคมชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านมีความเชื่อและนับถือ ผีบ้าน ผีบรรพบุรุษกว่าร้อยละ 62 รองลงมานับถือศาสนาคริสต์ (ดูได้จากตารางภาคผนวกที่ 3) ในขณะที่ระบบสังคมภายในหมู่บ้านมีตระกูลที่อยู่ในหมู่บ้าน กล่าวคือ ตระกูลแซ่อย่าง มากที่สุดรองลงมาตระกูลลี น้อยที่สุด คือ ตระกูลแซ่ว่าง ซึ่งมาสบทบช่วงหลัง

หน่วยงานราชการที่ตั้งอยู่ใกล้หมู่บ้าน ได้แก่ สถานีฝึกอบรมขุนช่างเคี่ยนซึ่งเป็นสถานีดทดลอง ปลูกไม้ผลเมืองหนาว กาแฟ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีโรงเรียนศรีเนรุห์สอนถึงชั้น ป.6 สังกัดการประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ มีวัดธรรมจาริก 1 สำนัก อยู่ในหมู่บ้าน มีพระและเณรมาจำวัดอยู่ประจำ และยังมีโบสถ์ศาสนาคริสต์ 1 หลัง

การศึกษา เกษตรกรในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่คนรุ่นเก่าไม่สามารถอ่านออกเขียนหนังสือไทยได้ แต่ส่วนใหญ่พูดภาษาไทยได้ สำหรับคนรุ่นใหม่ สามารถอ่านออกเขียนได้ เพราะมีโรงเรียนตั้งอยู่ในหมู่บ้าน

การท่องเที่ยวหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนเป็นหมู่บ้านชาวเขาที่ตั้งอยู่ใกล้เมืองเชียงใหม่ มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นอาทิเช่น พระธาตุดอยสุเทพ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ยอดดอยปุย และมีน้ำตกสิริภูมิ อีกทั้งหมู่บ้านยังคงรักษาสภาพหมู่บ้านแบบชาวเขาเผ่าม้ง ตั้งเดิมอยู่จึงเป็นที่นาสนใจของนักท่องเที่ยว โดยปกติจะมีนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศเข้าเยี่ยมชมทุกวัน

2. หมู่บ้านม่อนเงาะ เป็นหมู่บ้านม้งเดี่ยว เหมือนกันกับหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน หมู่บ้านม่อนเงาะ ยังไม่เป็นหมู่บ้านต้องขึ้นตรงกับหมู่บ้านเหล่า ซึ่งเป็นหมู่บ้านคนเมืองอยู่ห่างกันประมาณ 3 กิโลเมตร

หมู่บ้านม่อนเงาะตั้งอยู่บนสันเขา สูงจากเหนือน้ำทะเลประมาณ 1,380 เมตร อยู่ห่างจากเชียงใหม่ 44 กิโลเมตร ตามถนนเชียงใหม่-ฝาง และถนนแม่มาลัย-ปาย ตรงหลักกิโลเมตรที่ 11 และต้องแยกไปตามถนนลูกรัง 16 กิโลเมตร รวมระยะทางเชียงใหม่ถึงหมู่บ้านม่อนเงาะประมาณ 66 กิโลเมตร ช่วงถนนดินจากบ้านเหล่าไปถึงหมู่บ้านม่อนเงาะหน้าฝนใช้การไม่ค่อยได้เพราะดินลื่นและสูงชัน เหนือหมู่บ้านมีลำห้วยสายเล็ก ๆ ไหลผ่านเช่นกัน จึงสามารถต่อน้ำประปาภูเขาใช้ภายในหมู่บ้าน แต่หน้าแล้งน้ำจะไหลน้อยมาก จึงทำให้ขาดน้ำช่วงระยะ 2-3 เดือน ในหมู่บ้านมีทั้งหมด 38 หลังคาเรือน มีประชากร 261 คน มีหมู่บ้านม้งที่อยู่ในบริวารใกล้เคียงคือ หมู่บ้านม้งผาหมอน ซึ่งเป็นญาติกัน และไปมาหาสู่กันประจำ

ด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่เกษตรกรชาวเขาในหมู่บ้านนี้ส่วนมากปลูกข้าวไร่ และบางรายทำนาด้วย (ดูรายละเอียดจากตารางภาคผนวกที่ 11) พืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้หลักให้กับหมู่บ้านม่อนเงาะคือ กะหล่ำปลี รองลงมาคือรายได้จากลิ้นจี่ และการออกไปรับจ้างทำงานนอกหมู่บ้าน (แสดงในตารางภาคผนวกที่ 10)

การมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นของตนเอง ในหมู่บ้านมีรถยนต์ปิคอัพ 10 คัน และมีมอเตอร์ไซด์ 5 คัน

ด้านสังคม

ชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านนี้ยังคงนับถือผีบ้านกว่า 94 (แสดงในตารางภาคผนวกที่ 3) ระบบสังคมของหมู่บ้านมีตระกูลใหญ่ ๆ 2 ตระกูล คือ ตระกูลแซ่ท้าว (Xeem thoj) และตระกูลแซ่ย่าง (Xeem Yaj) หน่วยงานราชการที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านได้แก่ โครงการหลวงม่อนเงาะ มีโรงเรียนของกรมประชาสงเคราะห์สอนที่ชั้น ป.4 และส่งไปเรียนต่อที่โรงเรียนบ้านเหล่า นอกจากนี้ในหมู่บ้านยังมีวัดธรรมจาริก มีพระและเณรจำวัดอยู่ประจำ นอกจากนี้พระและเณรร่วมกับครู เปิดสอนศึกษาผู้ใหญ่ให้กับคนหนุ่มสาว ให้สามารถอ่านออกเขียนได้

ด้านการศึกษา

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ นอกจากคนรุ่นใหม่ที่ได้เข้าเรียน ในระยะไม่นานมานี้ผู้ปกครองเริ่มเห็นคุณค่าของการศึกษามากขึ้นจึงนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนกันมากขึ้นเท่าที่ผ่านมามีหมู่บ้านม่อนเงาะ กำลังมีบุตรหลายสำเร็จปริญญาตรี 1 คนแล้ว

ด้วยความยากลำบาก ในเส้นทางคมนาคมทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านยังไม่ดี เพราะการลำเลียงสินค้าสู่ตลาดเชียงใหม่ ต้องใช้ต้นทุนสูง ต้องเลี้ยงต่อราคาที่ไม่แน่นอน

สรุปข้อสังเกต

จากการรวบรวมระหว่างการสัมภาษณ์แบบสอบถามได้แลกเปลี่ยนความคิดกับเกษตรกร ทั้งหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนและหมู่บ้านม่อนเงาะ ในเรื่อง (1) ค่านิยม ต่อการเปลี่ยนแปลง (2) มาตรฐานความเป็นอยู่ (3) ความปรารถนาอยากให้เป็น และ (4) ปัญหาทางการศึกษา

ค่านิยมต่อการเปลี่ยนแปลง

ค่านิยมต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น (1) ความเชื่อที่เกิดความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นเก่า และคนรุ่นใหม่ ที่ว่าเมื่อมีกินเพียงพอแล้วไม่มีความจำเป็นต้องดิ้นรนขวนขวาย (2) คนรุ่นเก่าไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงความเชื่อต่าง ๆ ที่บรรพบุรุษเชื่อถือ แต่คนรุ่นใหม่กลับคิดว่าความเชื่อสิ่งเก่า ๆ ล้าสมัยและมีความยุ่งยาก ซับซ้อน จึงพยายามหาสิ่งใหม่ทดแทน และปฏิวัติง่าย ๆ และตัดขั้นตอนต่าง ๆ เช่น ศาสนา พิธีกรรมต่าง ๆ (3) คนที่มีการศึกษาสูง ไม่ควรจะมาประกอบอาชีพทางการเกษตร (4) อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่หนัก เป็นอาชีพที่ต่ำต้อย และยังเป็นอาชีพที่ต้องเสี่ยงกับธรรมชาติ แล้วยังเสี่ยงกับความไม่แน่นอนของตลาด

มาตรฐานความเป็นอยู่

มาตรฐานความเป็นอยู่ ส่วนใหญ่เกษตรกรชาวเขาทั้งสองหมู่บ้านคือขุนช่างเคี่ยนและม่อนเงาะ สร้างตัวบ้านเรือนค่อมดิน ใช้กระดานผ่าซีก รวม หลังคาใช้ตั้งแต่หญ้าคา จาก สังกะสี กระเบื้อง ไม่มีหน้าต่าง ประตูอาหารภายในบ้าน มีการใช้ตะเกียงให้แสงสว่างภายในบ้าน และใช้พื้นเป็นเชื้อเพลิงหุงต้ม

ความปรารถนาอยากให้เป็น

ความปรารถนาอยากให้เป็น พบว่าเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งสองหมู่บ้านมีระดับความปรารถนาอย่างสูงสุด ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องระบบอ่างเก็บน้ำ ผลผลิต การศึกษาของบุตร การทำงานของบุตร การจัดบ้านเรือนให้ถูกสุขลักษณะ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติ

ความล้มเหลวทางการศึกษา

ข้อสังเกตความล้มเหลวในด้านการศึกษาของคนม้งที่ผ่านมานั้นนอกจากภาวะ เศรษฐกิจ ของคนม้งที่ยากจนแล้วยังมาพบกับอุปสรรคของประเพณีวัฒนธรรม

จากการตั้งข้อสังเกตเห็นว่าความปรารถนาสูงสุดของผู้เป็นพ่อและแม่ต้องการให้บุตรได้เล่าเรียนสมกับวุฒิภาวะอันสมควร แต่แนวทางการปฏิบัติของประเพณีวัฒนธรรมกลับสวนทางกับ

ความปรารถนาของบิดามารดาที่เปิดโอกาสให้หนุ่มสาวคบหากันในลักษณะชู้สาว จนทำให้เป็นอุปสรรคต่อการศึกษาเล่าเรียน จนต้องออกจากโรงเรียนในเวลาที่ไม่สมควรด้วยเหตุผลหลายประการ อาทิเช่น การตั้งครุภักดิ์ในระหว่างเรียน แต่งงานในเยาว์วัย เหตุผลเหล่านี้ล้วนนำไปสู่ความล้มเหลวทางการศึกษา

หนทางแก้ไข

- 1) พ่อแม่ผู้ปกครองควรที่ประสานความร่วมมือให้เกิดเป็นรูปธรรม ที่จะสร้างจิตสำนึก ประคับประคองยับยั้งพฤติกรรมทางวัฒนธรรมที่ไม่ดี เพื่อให้เด็กพ้นวิฤต ในช่วงวัยรุ่นหนุ่มสาว
- 2) ผู้ปกครองกับสถาบันการศึกษา ควรมีความรับผิดชอบร่วมกัน ในการอบรมสั่งสอน และติดตามตรวจสอบพฤติกรรม ที่จะออกนอกเรขาคณิตของนักเรียน
- 3) ขยายผลจากระดับครอบครัว ครัวเรือน แก่วงศ์ตระกูล หมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด ระดับประเทศ

ตารางภาคผนวกที่ 1 แสดงอายุของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้ง หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนและม่อนเงาะ

อายุ	หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน		หมู่บ้านม่อนเงาะ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
< 20	3	5.4	2	5.3	5	5.3
21-30	11	19.6	13	34.2	24	25.5
31-40	26	46.4	8	21.1	34	36.2
41-50	7	12.5	10	26.3	17	18.1
51-60	7	12.5	3	7.9	10	10.6
> 60	2	3.6	2	5.3	4	4.3
รวม	56	100.0	38	100.0	94	100.0
อายุสูงสุด	68		70		70	
อายุต่ำสุด	17		20		17	
อายุเฉลี่ย	37.63		37.50		37.57	

ตารางภาคผนวกที่ 2 แสดงการอ่านออกเขียนได้ของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้ง หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนและหมู่บ้านม่อนเงาะ

ระดับการอ่านออกเขียนได้	หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน		หมู่บ้านม่อนเงาะ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้	40	71.4	31	81.6	71	75.5
อ่านออกเขียนได้	16	28.6	7	18.4	23	24.5
รวม	56	100.0	38	100.0	94	100.0

ตารางภาคผนวกที่ 3 แสดงศาสนาของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนและหมู่บ้านม่อนเงาะ

ศาสนาที่ นับถือ	หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน		หมู่บ้านม่อนเงาะ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
นับถือผีบ้าน	35	62.5	36	94.7	71	73.4
คริสต์นิกายคาทอลิก	9	16.1	-	-	9	9.6
คริสต์นิกายโปรเตสแตนท์	12	21.4	2	5.3	14	14.9
รวม	56	100.0	38	100.0	94	100.0

ตารางภาคผนวกที่ 4 แสดงสถานภาพการสมรสของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนและหมู่บ้านม่อนเงาะ

สถานภาพการสมรส	หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน		หมู่บ้านม่อนเงาะ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	1	1.8	-	-	1	1.1
แต่งงาน (ภรรยา 1 คน)	39	69.6	37	97.4	76	80.9
แต่งงาน (ภรรยา 2 คน)	10	17.9	1	2.6	11	11.7
แต่งงาน (ภรรยา 3 คน)	2	3.6	-	-	2	2.1
หย่าร้าง	1	1.8	-	-	1	1.1
หม้าย (สามีเสียชีวิต)	3	5.4	-	-	3	3.2
รวม	56	100.0	38	100.0	94	100.0

ตารางภาคผนวกที่ 5 แสดงจำนวนสมาชิกในครัวเรือนสมรสของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้ง หมู่บ้าน
ขุนช่างเคี่ยนและหมู่บ้านม่อนเงาะ

จำนวนสมาชิกใน ครัวเรือน(คน)	หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน		หมู่บ้านม่อนเงาะ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
<= 3	1	1.8	3	7.9	4	4.3
4-6	14	25.0	9	23.7	23	24.5
7-9	17	30.4	13	34.2	30	31.9
10-12	13	23.2	6	15.8	19	20.2
>=13	11	19.6	7	18.4	18	19.1
รวม	56	100.0	38	100.0	94	100.0

จำนวนสูงสุด	22	18	22
จำนวนต่ำสุด	3	2	2
ค่าเฉลี่ย	9.37	8.89	9.18

ตารางภาคผนวกที่ 6 แสดงจำนวนแรงงานของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนและ
หมู่บ้านม่อนเงาะ

จำนวนแรงงานใน ครัวเรือน(คน)	หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน		หมู่บ้านม่อนเงาะ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1-2	14	25.0	7	18.4	21	22.3
3-4	23	41.1	15	39.5	38	40.4
5-6	13	23.2	6	15.8	19	20.2
> 6	6	10.7	10	26.3	16	17.0
รวม	56	100.0	38	100.0	94	100.0

จำนวนสูงสุด	10	10	10
จำนวนต่ำสุด	2	2	2
ค่าเฉลี่ย	4.14	4.74	4.38

ตารางภาคผนวกที่ 7 แสดงจำนวนที่ดินทั้งหมดของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้ง หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนและ หมู่บ้านม่อนเงาะ

จำนวนพื้นที่การเกษตร (ไร่)	หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน		หมู่บ้านม่อนเงาะ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 8	8	14.29	8	21.05	16	17.05
8-16	25	44.64	13	34.21	38	40.43
16-24	12	31.58	13	34.21	25	26.60
มากกว่า 24 ไร่	11	28.95	4	10.53	15	15.96
รวม	56	100.0	38	100.0	94	100.0

จำนวนสูงสุด	41.2	44.0	44.0
จำนวนต่ำสุด	5.0	5.0	5.0
ค่าเฉลี่ย	15.98	16.87	16.02

ตารางภาคผนวกที่ 8 แสดงรายได้ในครัวเรือนของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้ง หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนและ หมู่บ้านม่อนเงาะ

รายได้ทั้งหมดของ เกษตรกร (บาท)	หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน		หมู่บ้านม่อนเงาะ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
<= 30,000	11	19.6	13	34.2	24	25.5
30,001-60,000	16	28.6	6	15.8	22	23.4
60,001-90,000	10	17.9	7	18.4	17	18.1
90,001-150,000	2	3.6	10	26.3	12	12.8
150,001-200,000	8	14.3	1	2.6	9	9.6
> 200000	9	16.1	1	2.6	10	10.6
รวม	56	100.0	38	100.0	94	100.0

จำนวนสูงสุด	409,100	451,500	451,500
จำนวนต่ำสุด	5,100	5,500	5,100
ค่าเฉลี่ย	107,665.71	72,399.24	93,409.50

ตารางภาคผนวกที่ 9 แสดงรายจ่ายในครัวเรือนของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้ง หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนและหมู่บ้านม่อนเงาะ

รายจ่ายทั้งหมดของ เกษตรกร (บาท)	หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน		หมู่บ้านม่อนเงาะ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 10,000	5	8.9	3	7.9	8	8.5
10,000-30,000	24	42.9	12	31.6	36	38.3
30,001-60,000	21	37.5	14	36.8	35	37.2
60,001-80,000	2	3.6	3	7.9	5	5.3
มากกว่า 80,000	4	7.1	6	15.8	10	10.6
รวม	56	100.0	38	100.0	94	100.0

จำนวนสูงสุด	262,600	188,588	262,600
จำนวนต่ำสุด	5,860	2,310	2,310
ค่าเฉลี่ย	39,518.79	45,942.47	42,115.60

ตารางภาคผนวกที่ 10 แสดงรายได้จากพืชเศรษฐกิจหลักของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้ง หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนและหมู่บ้านม่อนเงาะ

รายได้จากพืชเศรษฐกิจ	ช่างเคี่ยน		ม่อนเงาะ		รวม	
	รายได้	ร้อยละ	รายได้	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
กาแฟ	180,630	3.32	123,900	5.15	304,530	3.93
สันฉี่	4,309,900	79.33	220,000	9.15	4,529,900	58.47
ท้อ	205,200	3.78	26,500	1.10	231,700	2.99
กระดาศ	258,708	4.76	-	-	258,708	3.34
กะหล่ำ	-	-	1,610,670	66.99	1,610,670	20.79
ส้ม	-	-	136,500	5.68	136,500	1.76
ถั่วแดง	-	-	9,851	0.41	9,581	0.12
อื่น ๆ	388,200	7.15	273,500	11.38	661,700	8.54
รวม	5,432,638	100.00	2,404,181	100.00	7,746,819	100.00

ตารางภาคผนวกที่ 11 แสดงการผลิตข้าวเพื่อบริโภคของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้ง หมู่บ้าน
ขุนช่างเคี่ยนและหมู่บ้านม่อนเงาะ

ลักษณะการผลิต ข้าวของเกษตรกร	หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน		หมู่บ้านม่อนเงาะ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ข้าวพอบริโภคข้าวไร่	-	-	21	53.7	21	22.4
ข้าวนาดำพอบริโภค	3	5.4	1	2.6	4	4.3
ข้าวไร่และข้าวนา- พอบริโภค	6	10.7	1	2.6	7	7.4
ข้าวไร่ไม่พอบริโภค	21	37.5	15	39.5	36	38.3
ข้าวนาดำไม่พอบริโภค	14	25.0	-	-	14	14.9
ข้าวไร่และนาดำไม่- พอบริโภค	11	19.6	-	-	11	11.7
ไม่ปลูกข้าวซื้อข้าวกิน	1	1.8	-	-	1	1.1
รวม	56	100.0	38	100.0	94	100.0

ประวัติผู้เขียน

- ชื่อ-สกุล นายเลอภพ ศิริสันติกุล
- วันเดือนปีเกิด 26 ตุลาคม 2509
- ประวัติการศึกษา
- ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) (เกษตรกรรมทั่วไป) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเกษตรปทุมธานี ปี พ.ศ.2530
  - ศึกษาศาสตรบัณฑิต (เกษตรกรรม) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี พ.ศ.2532
- ทุนการศึกษา
- ทุนในพระบรมราชานุเคราะห์ พระองค์สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ปี พ.ศ.2525-2527
  - ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ปี พ.ศ.2528-2529
  - ระดับปริญญาตรี ปี พ.ศ.2530-2531
  - ระดับบัณฑิตวิทยาลัย ปี พ.ศ.2533-2536

ประสบการณ์ในการทำงาน

- ผู้ประสานงานขององค์การ Ecoles Sans Frontières (E.S.F.) ศูนย์ผู้ลี้ภัยบ้านวินัย อำเภอปากชม จังหวัดเลย ปี พ.ศ.2532-2533